

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

**ANTALYA'DA YAŞAYAN YEREL HALKIN GÖÇMENLERE YÖNELİK
ALGILARININ SOSYAL PSİKOLOJİK KAVRAMLAR AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Kübra GÜNEŞ

Danışman
Prof. Dr. Ayça ÖZEN ÇIPLAK

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

**ANTALYA'DA YAŞAYAN YEREL HALKIN GÖÇMENLERE YÖNELİK
ALGILARININ SOSYAL PSİKOLOJİK KAVRAMLAR AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Kübra GÜNEŞ

Danışman
Prof. Dr. Ayça ÖZEN ÇIPLAK

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kübra GÜNEŞ'in bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak oy birliği ☐ oy çokluğu ☐ ile kabul edilmiştir.

Başkan :..... (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Ayça ÖZEN ÇIPLAK (İmza)

Üye :..... (İmza)

Tez Başlığı: Antalya'da Yaşayan Yerel Halkın Göçmenlere Yönelik Algılarının Sosyal Psikolojik Kavramlar Açısından İncelenmesi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :

Mezuniyet Tarihi :

Prof. Dr. Tuncer DEMİR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Antalya’da Yaşayan Yerel Halkın Göçmenlere Yönelik Algılarının Sosyal Psikolojik Kavramlar Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

Kübra GÜNEŞ

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Kübra GÜNEŞ
Öğrenci Numarası	202255008001
Anabilim Dalı	Akdeniz Göç Araştırmaları
Programı	(X) Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Ayça ÖZEN ÇIPLAK
Turnitin Ödev Numarası	
Tez Başlığı	Antalya’da yaşayan yerel halkın göçmenlere yönelik algılarının sosyal psikolojik kavramlar açısından incelenmesi

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak Sayfası, b) Giriş, c) Genel Bilgiler, d) Gereç ve Yöntem, e) Bulgular ve f) Sonuç ve Öneriler kısımlarından oluşan toplam 62 sayfalık kısmına ilişkin,/...../..... Turnitin adlı intihal tespit programından Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıda detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Uygulanan filtrelemeler ve Yüzdelik Karşılıkları:

- 1- Alıntılar hariç: %14
- 2- Alıntılar Dahil: %17

Akdeniz Üniversitesi “Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları”nı inceledim ve bu Uygulama Esasları’nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Kübra GÜNEŞ

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ KAVRAMI İLE İLGİLİ KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç Kavramı, Göçün Sebepleri ve Türleri.....	3
1.2. Hukuki Açıdan Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Kavramları.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL PSİKOLOJİK AÇIDAN YABANCI DÜŞMANLIĞI VE YABANCI DÜŞMANLIĞI İLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

2.1. Yabancı Düşmanlığı.....	11
2.2. Olumsuz Tutumlar ve Yabancı Düşmanlığı.....	15
2.3. Ulusal Özdeşleşme ve Yabancı Düşmanlığı.....	16
2.4. Tehdit Algısı ve Yabancı Düşmanlığı.....	19
2.5. Kültürleşme Stratejileri.....	21
2.6. Sosyal Mesafe.....	25
2.6.1. Mevcut Çalışmalar ve Hipotezler	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Örneklem.....	29
--------------------	----

3.2. Veri Toplama Araçları.....	31
3.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	31
3.2.2. Ev Sahibi Topluluk Kültürleşme Ölçeği (ETKÖ)	31
3.2.3. Tehdit Algısı Ölçeği.....	32
3.2.4. Ulusal Özdeşleşme Ölçeği.....	32
3.2.5. Bogardus Sosyal Mesafe Ölçeği.....	32
3.2.6. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği.....	33
3.2.7. Göçmenlere Yönelik Olumsuz Tutumun Geliştirilmesi ve Ön Onaylanması Ölçeği.....	33
3.3. İşlem.....	33
3.4. Bulgular.....	34
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	45
KAYNAKÇA.....	50
EKLER.....	57
ÖZGEÇMİŞ.....	65

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Göç Türleri	5
Şekil 2: Suriyelilerin ve Ukraynalıların Sahip Olduğu Hakların Karşılaştırılması.....	9
Şekil 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	9

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: 2020 Yılında Akdeniz’de Deniz Yoluyla Toplam Varışlar ve Ölümler.....	2
Tablo 2: Demografik bilgiler.....	29
Tablo 3: Sosyodemografik Bilgiler.....	29
Tablo 4: Değişkenler Arasındaki İlişkiler.....	34
Tablo 5: Bağımsız Gruplar İçin T-Test Analizine Dayalı Cinsiyet Ortalamaları.....	37
Tablo 6: Bağımlı Gruplar İçin T-Test Analizine Dayalı Ukraynalılar ve Suriyelilerin Ortalamaları.....	39
Tablo 7: Suriyelilere Yönelik Kabullenici Stratejilerin Yordayıcıları.....	40
Tablo 8: Suriyelilere Yönelik Reddedici Stratejilerin Yordayıcıları.....	41
Tablo 9: Suriyelilere Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları	41
Tablo 10: Suriyelilere Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları.....	42
Tablo 11: Ukraynalılara Yönelik Kabullenici Stratejilerin Yordayıcıları.....	42
Tablo 12: Ukraynalılara Yönelik Reddedici Stratejilerin Yordayıcıları.....	43
Tablo 13: Ukraynalılara Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları.....	44
Tablo 14: Ukraynalılara Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları.....	44

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Bknz.: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

Çev.: Çeviren

Ed.: Editör

IOM: International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)

No'lu: Numaralı

Ör.: Örneğin

ss.: Sayfalar

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

t.y.: Tarih Yok

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

vb.: Ve Benzeri

vd.: Ve Diğerleri

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ÖZET

Bu tez çalışmasında, Antalya'da yaşayan yerel halkın Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlere yönelik algıları, sosyal psikolojik açıdan incelenmiştir. Çalışmaya 252 kişi (185 kadın, 67 erkek) katılım sağlamıştır ve yaş ortalaması 25.61'dir.

Çalışmada tehdit algısı, olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme, yabancı düşmanlığı, kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafe değişkenleri ölçülmüştür. Kültürleşme stratejileri kabullenici ve reddedici stratejiler olarak ikiye ayrılmıştır. Sosyal mesafe değişkeni ise özel yaşamı paylaşma ve sosyal yaşamı paylaşma olarak ikiye ayrılmıştır.

Temel bulgular incelendiğinde, Suriyelilerden algılanan tehdit, olumsuz tutumlar ve yabancı düşmanlığının Ukraynalılara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşılık, Ukraynalılara yönelik kabullenici stratejiler ve sosyal yaşamı paylaşma eğilimi daha güçlü bir biçimde ortaya çıkmıştır. Ayrıca tehdit algısının artmasıyla birlikte kabullenici stratejilerin azaldığı ve sosyal mesafenin arttığı saptanmıştır. Ulusal özdeşleşme ve yabancı düşmanlığının da sosyal mesafe üzerinde olumsuz etkiler yarattığı belirlenmiştir. Cinsiyet farklılıklarına bakıldığında ise erkeklerin Suriyelilere yönelik daha yüksek tehdit algısına sahip olduğu, kadınların ise Suriyelilere yönelik daha fazla reddedici strateji benimsediği bulunmuştur.

Sonuç olarak, iki grup da savaş nedeniyle göç etmiş olmalarına rağmen, yerel halkın Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlere farklı yaklaşımlar sergilediği anlaşılmaktadır. Bu durum, göçmen gruplarına yönelik algıların tek bir faktörle açıklanamayacağını ve çok boyutlu bir değerlendirme gerektirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Tehdit Algısı, Ulusal Özdeşleşme, Yabancı Düşmanlığı, Kültürleşme Stratejileri, Sosyal Mesafe

ABSTRACT

**AN EXAMINATION OF THE LOCAL COMMUNITY'S
PERCEPTIONS OF MIGRANTS IN ANTALYA FROM THE PERSPECTIVE
OF SOCIAL PSYCHOLOGICAL CONCEPTS**

This thesis examines the perceptions of the local population in Antalya towards Syrian and Ukrainian immigrants from a social psychological perspective. The study included 252 participants (185 females, 67 males), with a mean age of 25.61.

The variables measured in the study were perceived threat, negative attitudes, national identification, xenophobia, acculturation strategies, and social distance. Acculturation strategies were divided into accepting and rejecting strategies, while social distance was categorized as sharing private life and sharing social life.

The main findings revealed that perceived threat, negative attitudes, and xenophobia towards Syrians were significantly higher compared to those directed at Ukrainians. In contrast, accepting strategies and the tendency to share social life were more strongly associated with Ukrainians. The study also found that an increase in perceived threat was correlated with a decrease in accepting strategies and an increase in social distance. Furthermore, national identification and xenophobia were determined to have negative effects on social distance. Regarding gender differences, males exhibited a higher perceived threat towards Syrians, while females adopted more rejecting strategies towards Syrians.

In conclusion, despite both groups having migrated due to war, the local population demonstrated different approaches toward Syrian and Ukrainian immigrants. This finding suggests that perceptions of immigrant groups cannot be explained by a single factor and require a multi-dimensional evaluation.

Keywords: Migration, Perceived Threat, National Identification, Xenophobia, Acculturation Strategies, Social Distance

ÖNSÖZ

Bu tez, Antalya’da yaşayan yerel halkın göçmenlere yönelik algılarını sosyal psikolojik kavramlar çerçevesinde incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sürecinde öncelikle kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, ardından alan araştırması gerçekleştirilerek görüşmeler ve veri analizleri yürütülmüştür.

Tez konusunun belirlenmesinde, Serap Akfırat ve Esen Yangın Kiremit’in çalışması yönlendirici olmuştur. Bu araştırma ile başlayan süreçte, konuya ilişkin farklı akademik kaynaklardan da büyük ölçüde yararlanılmıştır. Literatür taraması sonucunda, Suriyeli göçmenler hakkında oldukça fazla çalışmaya ulaşılabilmişken, Ukraynalı göçmenlere dair özellikle Türkiye ve Antalya bağlamında sosyal psikolojik kavramlarla ilişkilendirilmiş araştırmalara rastlanmamıştır. Suriyeli ve Ukraynalı göçmen gruplarının karşılaştırıldığı bazı çalışmalar bulunsa da; tehdit algısı, olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme, yabancı düşmanlığı, kültürleşme stratejileri (kabullenici ve reddedici) ve sosyal mesafe (özel ve sosyal yaşamı paylaşma) değişkenlerini bir arada ele alan kapsamlı bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu bağlamda, yürütülen bu tezin alanyazındaki önemli bir boşluğu doldurması hedeflenmiştir.

Tezin birinci bölümünde, göç kavramı kuramsal ve kavramsal boyutlarıyla ele alınmış; dünya ve Türkiye ölçeğinde genel bir çerçeve sunulmuştur. İkinci bölümde, çalışmada kullanılan sosyal psikolojik değişkenler tanıtılmış, bu kavramların göç bağlamındaki yeri ve alanyazındaki yansımaları tartışılmıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi, veri toplama araçları, örneklem özellikleri ve analiz süreçleri açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, elde edilen bulgular sunulmuş ve bu veriler sosyal psikolojik kuramlar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde, tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiş; araştırmanın kısıtları ve gelecekte yapılabilecek çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Tezin yazım süreci, çalışma hayatım ile eş zamanlı olarak ilerlemiş ve zaman zaman zorlayıcı olmuştur. Ancak bilgi, birikim ve rehberliğiyle her aşamada yolumu aydınlatan değerli danışman hocam Prof. Dr. Ayça Özen Çıplak’a en içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin desteği olmasaydı, bu tez bu hâle gelemezdi.

Çalışmam boyunca bana katkı sunan Akdeniz Üniversitesi Göç Araştırmaları Anabilim Dalı’na, araştırmalarımı anlamlandırmamda yön gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Hasan Hüseyin Aygül’e, alan araştırmasına gönüllü olarak katılan katılımcılara ve eğitim sürecime katkı sunan herkese teşekkür ederim.

Ayrıca her koşulda yanımda olan, emeğimi destekleyen ve manevi desteğini her daim hissettiren aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Zor zamanlarda motivasyonumu yeniden

kazanmamda pay sahibi olan sevgili arkadaşım Gülsüm Başaran'a ve tüm arkadaşlarıma da teşekkürü borç bilirim.

Kübra Güneş

Haziran 2025

Antalya

GİRİŞ

Uluslararası göç hareketleri, son yarım yüzyılda beş kıtayı da etkileyen, farklı faktörlere dayanan, ulus kavramını sorgulamayı sürdüren ve demografik açıdan milyonlarca insanı içeren bir süreç olmaya devam etmektedir (Abadan Unat, 2002: 3). Türkiye açısından baktığımızda ise yakın tarihteki 2011 Suriye İç Savaşı ile kitlesel olarak Suriyeli göçüne tanık olunmuştur. Ayrıca ülkemiz, dünyada devam eden savaşlar ve yakın coğrafyamızdaki ülkelerin iç karışıkları sebebiyle göç alan ülke olmaya devam etmiştir.

Tarihsel olarak incelendiğinde, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı sitesinde yer alan bilgiye göre 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin, 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişinin, 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişinin, 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişinin, 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişinin, 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin, 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişinin, 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin, 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin, Nisan 2011- Mart 2019 arasında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3.6 milyon kişinin Türkiye'ye gelişi kayıt altına alınmıştır¹.

Yalnızca uluslararası yer değişikliği ile sınırlı kalmayan göç hareketi, ülkemiz içerisinde yaygın yerleşme biçimi olan kırdan yaşam, belli sebeplerin etkisiyle kentte yaşama dönüşmeye başlamış ve özellikle 1950'li yıllardan itibaren kent yaşamına geçiş artış yönünde ivme kazanmıştır. Yılda yaklaşık üç milyon Türk vatandaşı bulunduğu yerden ayrılıp başka kentlere yerleşmiştir (Kızılaslan ve Arslan, 2022: 147). Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2022 iç göç istatistiklerine göre, Türkiye'de 2022 yılında 2 milyon 791 bin 156 kişi iller arasında göç etmiştir².

Göç bağlamında dünya çapında stratejik önemi çok büyük olan Akdeniz bölgesine ait ülkeler, Avrupa ülkelerine varmak için kullanılan ve Akdeniz'e göç etmeye çalışan kişilerin rotası durumundadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyanın stratejik önemi düşünüldüğünde, yer değiştirme hareketlerinin merkezi konumunda ve önemli bir geçiş noktasında olduğu söylenebilir. Akdeniz ülkelerini Avrupa'ya giden yolda aracı güzergâh olarak kullanan göçmenlerin bir kısmı bu rotada kaybolurken bir kısmı da ölümle karşı karşıya gelebilmektedir. Aracı yolun tehlikelerle dolu olmasına rağmen göze alınması ve daha refah bir

¹ T.C. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı. (t.y.). *Göç Tarihi*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> (erişim tarihi: 25.12.2023)

² Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (t.y.). *İç Göç İstatistikleri, 2022*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/> (erişim tarihi: 22.08.2025)

yaşam uğruna hayatlarını kaybetmeyi göze almaları, göçün önemini ve ciddiyetini artırmaktadır. Aşağıda bulunan tabloda Akdeniz’e deniz yoluyla varabilen ve Akdeniz’e varma yolunda ölen kişilerin rakamları bulunmaktadır.

Tablo 1: 2020 Yılında Akdeniz’de Deniz Yoluyla Toplam Varışlar ve Ölüm

2020 YILINDA AKDENİZ’DE DENİZ YOLUYLA TOPLAM VARİŞLAR VE ÖLÜMLER (1 OCAK-22 NİSAN)				
	1 OCAK-22 NİSAN 2020		1 OCAK-22 NİSAN 2019	
Varış Ülkesi	Varışlar	Ölümler	Varışlar	Ölümler
İtalya	3310	146 (Orta Akdeniz rotası)	667	266 (Orta Akdeniz rotası)
Malta	1201		308	
Yunanistan	7357 (21 Nisan itibarıyla)	67 (Doğu Akdeniz rotası)	7000	19 (Doğu Akdeniz rotası)
Kıbrıs	Bilgi yok		177	
İspanya	4856*	43 (Batı Akdeniz rotası)	6229	140 (Batı Akdeniz rotası)
Tahmini Toplam	16724	256	14381	425
Notlar: - Göçmen ölümlerine dair veriler, IOM (Uluslararası Göç Örgütü) Küresel Göç Veri Analiz Merkezi tarafından derlenmiştir. - Tüm rakamlar asgari tahminlerdir. Varış sayıları, ilgili hükümetlerin ve IOM saha ofislerinin verilerine dayanmaktadır. *İspanya’ya deniz yoluyla varış rakamları, Kanarya Adaları’na yapılan varışları da içermektedir.				

Kaynak: <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-reach-16724-2020-deaths-reach-256>

Sonuç olarak, kayıtlara geçen tarihi olayların başından beri var olan göç olgusu, günümüzde de hayatımızdaki önemini ana başlıklar halinde korumaktadır. Bu bağlamda, bir sonraki bölümde göç kavramı, göçün sebepleri ve türleri hakkında bilgi sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Göç Kavramı, Göçün Sebepleri ve Türleri

Kavramlar, bir olguyu açıklamaya çalışırken aynı zamanda belirli sınırlılıklar da içerir. Her dilin ve toplumun kendine özgü yapısı göz önünde bulundurulduğunda, bir kavramı yalnızca bir açıdan tanımlamak çoğu zaman mümkün değildir. Uluslararası tarihsel geçmiş dikkate alındığında, bir ülkede yerleşik anlamı olan bir kavram, başka bir dilde ya da kültürde aynı karşılığı veremeyebilir. Örneğin, göç kavramı en genel anlamıyla bir yerden başka bir yere hareket etme durumu olarak tanımlanır (Akyıldız, 2016: 131). Ancak bu hareketin kontrolsüz ve yoğun bir şekilde gerçekleşmesi, hedef ülkelerde güvenlik tehdidi olarak algılanabilmekte; yabancı korkusu, etnik şiddet, siyasi istikrarsızlık ve sosyo-kültürel uyumsuzluk gibi çeşitli sorunlara yol açabilmektedir (Deniz, 2014: 177). Bununla birlikte, göç her zaman aynı şekilde tanımlanmaz. Örneğin, İsrail'e göç eden Yahudiler geldikleri ülkelerde "yabancı" olarak görülmelerine rağmen, İsrail bağlamında farklı bir statüye sahiptir (Bartram vd., 2017: 16).

Göç kavramı, çeşitli kaynaklar tarafından ve birçok açıdan tanımlanmıştır. Bu kaynaklar arasında Türk Dil Kurumu (TDK) göçü ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi; taşınma, hicret, muhaceret olarak açıklamıştır³ (Türk Dil Kurumu, 2023). Diğer yandan Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmek ve süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri olarak açıklanır. Ayrıca buna mülteci, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenlerin dahil olduğunu belirtir (International Organization for Migration, 2009: 21). Ekonomik, siyasal, hukuksal, kültürel ve demografik açıdan da ele alınan göç kavramı farklı kavrayışlara karşılık gelmekte olup iktisadi açıdan emeğin (yani üretim faktörünün) hareketi, coğrafi açıdan mekânsal değişiklik, demografik açıdan da nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır (Özden ve Hamurcu, 2019: 448).

Göç olgusu hangi kavramlarla açıklanırsa açıklansın ardında pek çok sebebi barındırmaktadır. Öznesi insan olan ve durağan olmayan bu olguya açıklama getirmek ne kadar zorsa, yine göçün sebeplerini her yönüyle açıklamak o kadar zordur. Bu olguyla ilgili kavramları birbirinden ayırmak zor olduğu için göçün sebepleri ve sebeplerinden doğan göç türlerini birlikte açıklamak daha uygun olacaktır.

³ Sayfaya ulaşmak için: <https://sozluk.gov.tr> erişim tarihi: 11.05.2025

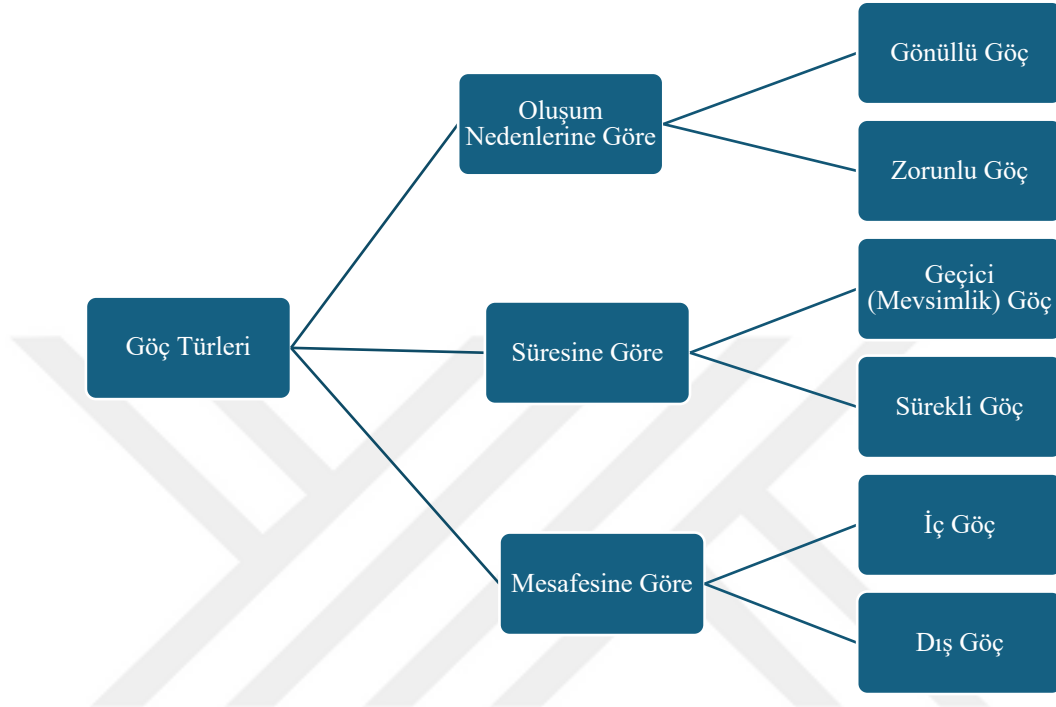
Bir çerçeve çizmek gerekirse, literatürde göçün başlıca sebepleri ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal, ailevi ve dini olmak üzere sınıflandırılmaktadır (Gezgin, 2011: 32). Ekonomik nedenler, bireylerin daha refah bir yaşam arzusu taşımalarıyla ilgilidir. Savaşlar, iç çatışmalar, insan hakları ihlalleri, siyasi baskılar ve politik istikrarsızlık gibi etmenler ise bireylerin ülkelerini terk etmelerine neden olabilmektedir. Bu tür durumlar, genellikle zorunlu göç kapsamında değerlendirilir. Örneğin, 1980’li yıllarda komünist ideoloji adı altında Bulgaristan’daki Türk azınlığa karşı uygulanan asimilasyon politikaları, 1989 yılında kendi kültürel, kimlik ve milli aidiyetlerini korumak isteyen binlerce Bulgaristan Türkü’nün göç etmesine neden olmuştur (Duygu, 2021: 60).

Kültürel ya da ailevi nedenlere dayalı göçlerde ise bireyler genel olarak içinde bulundukları kültürel çevreden uzaklaşmak istemekte; özelde ise kan davaları, toplumsal uyum sorunları veya yaşam tercihlerinin aile ve toplum tarafından kabul edilmemesi gibi nedenlerle göç etmektedirler. Sosyal nedenlere örnek olarak beyin göçü verilebilir. Özellikle bilim insanlarının kendi ülkelerinden ayrılarak Avrupa veya Amerika gibi bölgelere yerleşmesi, bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Dini nedenlere dayalı göç hareketlerinde ise bireyler, kutsal kabul ettikleri coğrafyalara yerleşmeyi tercih ederler. Örneğin, Yahudiler Filistin’i; Yahudilere ait dini, tarihi ve kültürel mekânlara sahip olması sebebiyle mukaddes kabul etmiş ve göç etmişlerdir (Arslantaş, 2011: 655).

Göç türleri ise ilgili yazında oluşum nedenleri, süresi ve mesafesine göre üç ana başlık altında ele alınmaktadır (Yalçın, 2004: 17-20) (bkz., Şekil 1). Oluşum şekli açısından gönüllü ve zorunlu olarak ayrılan göç türleri, göç eden kişinin ya da kitlenin iradesine bağlı ve iradesine bağlı olmaksızın yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Bu yer değişimi hareketini süresine göre geçici süreli ve sürekli olarak ikiye ayırabiliriz. Süresine göre geçici olarak tanımladığımız göç türüne mevsimlik göç örnek gösterilebilir. Türkiye’de yılın belli aylarında Akdeniz’e zeytin, pamuk gibi ürünler ve Karadeniz’e fındık, çay için işçi olarak giden kişiler gibi yaz aylarını yaylada geçirmek isteyen kişileri de geçici göç kavramında değerlendirebiliriz. Sürekli göçler ise insanların yaşadıkları yerden bir başka yere, temelli yerleşmek üzere gitmelerine denir. Sürekli göç gönüllü ve zorunlu olabilmektedir. Savaş nedeniyle ülke değiştirmek, daha iyi bir yaşam arzusu için bulunduğu yeri terk etmek ya da mübadele göçleri bu kapsamdadır. Geçici süreli göçü, sürekli göçten ayıran en önemli etken zamandır. Sürekli göçler geri dönmek üzere yapılır; geçici göçler ise dar bir zaman aralığı için planlanır (Koçak ve Terzi, 2012: 170). Göçler mesafesine göre ise iç ve dış göçler olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. İç göç bir ülkenin kendi sınırları içerisinde belirli bir bölgeden bir başka bölgeye

gerçekleştirilen göç hareketi iken; dış göç, bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan göçtür (Sağlam, 2006: 34). Karabük'ten Ankara'ya taşınmak iç göç sayılırken Ankara'dan ayrılıp Macaristan'a yerleşmek dış göçtür. Suriye'den ve Ukrayna'dan ülkemize gelen ve Antalya'da yaşamını sürdüren farklı yasal statülere ait göçmenler de dış göç ve zorunlu göç kapsamında değerlendirilmekle beraber siyasi sebeplerden dolayı ülkemize gelmişlerdir.

Şekil 1: Göç Türleri

1.2.Hukuki Açıdan Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Kavramları

Tarihimiz kadar geçmişe uzanan göç hareketi, devlet kavramının oluşmasından önce dahi varlığını korumaktadır. Geçmiş topluluklarda ve krallıklarda farklı yerlerden gelen insanlar koruma altına alınabilmekte ya da farklı topluluklar arasında bu hareketlilik sebebiyle anlaşmazlıklar çıkabilmekteydi. Özellikle 20. yüzyıla gelindiğinde dünya savaşlarının patlak vermesi ve yıkımlar sonucunda kitlesel hareketlerin meydana gelmesiyle bu konu daha göz önüne gelmiş, belli kuruluşlar oluşturulmaya başlanmıştır. Günümüzde bu kuruluşların son halini almış olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) bulunmaktadır. BMMYK'nin en önemli görevi, mültecilerin kaçtıkları ülkelere geri gönderilmemelerini ve temel haklarına saygı gösterilmesini garanti altına alarak uluslararası koruma sağlamak olarak belirtilir (BMMYK Kıbrıs Ofisi, 2017: 3).

Ülkemizde ağırladığımız mülteci, şartlı mülteci ya da geçici koruma statüsünde bulunan/bulunacak göçmenler 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa (YUKK) göre başvuru yapmakta ve bu kanun kapsamında bulunan “Zulüm riski olan yere geri göndermeme ilkesi” ile başvuruları değerlendirme altına alınmaktadır.

Ülkemize farklı bölgelerden gelip yaşamak isteyen insanlar arasında gelişlerine dair sebepler ve ülkemizde konaklama süreçlerinde sahip oldukları haklar ile statüleri bağlamında ayrışmalar bulunmaktadır. Aynı sebeplerden dolayı göç etmiş insanların geldikleri ülkelerin ve aynı ülkeden gelen insanların korunma taleplerine ilişkin farklılıklar hukuki anlamda çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu çeşitliliğin kaynağı olarak Uluslararası Koruma Hukukunun terminolojisine bakıldığında bazı kavramların açıklanması gerekmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığı'nın sitesinde yer alan “*Düzenli Göç*” kısmından görüleceği üzere, yabancıların ülkemize girişi ve ikameti söz konusu olduğunda belli kanunlar çerçevesinde hak ve yükümlülükleriyle ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa (YUKK)⁴ göre ikamet izni Türkiye’de kalmak üzere verilen izin belgesini ifade etmektedir ve yetkili makamlar tarafından düzenlenen bu izin belgesi yabancıya ülkemizde belirli bir zaman diliminde ve belirli bir yerde yaşama hakkı sağlamaktadır. Kamusal düzenin sağlanması ve korunması yönünden önem arz eden ikamet izni; yabancıların talepte bulunması, istenilen evraklarla başvurusu ve talepte bulunduğu ikamet izni türünde şartları taşıması halinde düzenlenmektedir.⁵

Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma kapsamındaki kavramları daha anlaşılabilir kılmak adına düzenli ve düzensiz göçün tanımlarının yapılması gerekmektedir. Uluslararası Göç Örgütü’nün sözlüğünde *düzenli göç*; tanınan, yasal kanallar kullanılarak gerçekleşen göç olarak açıklanırken; *düzensiz göç*, gönderen, transit ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşen hareketler olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2009: 14-15).

Uluslararası Koruma kapsamında yer alan alt kavramlar *mülteci*, *şartlı mülteci* ve *ikincil korumadır*. Mülteci kavramı tarih içinde farklı anlamlarda kullanılmış olsa da 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin ardından belirli tanım haline gelmiştir. Bu bağlamda mülteci, Göç Terimleri Sözlüğü’nde ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri sebebiyle haklı bir zulüm korkusu yüzünden vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi olarak açıklanır (IOM, 2009: 43). Ancak mülteciler söz konusu olduğunda, 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 61’inci maddesinde tanımlanan “mülteci” tanımına 46 ülkeyi (Andorra, Lüksemburg, Lihtenştayn, Belçika, Bosna Hersek, Macaristan gibi) içine alan Avrupa Konseyi Üyesi ülkelerden gelerek, ülkemizden uluslararası

⁴ YUKK, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. (2016). *Resmî Gazete* 29656 (17 Mart 2016). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm> (Erişim tarihi: 26 Şubat 2024)

⁵ Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). İkamet genel bilgiler. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-genel-bilgiler> (erişim tarihi: 26.02.2024).

koruma talep eden yabancılar da girebilmektedir⁶. Diğer yandan Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesini, 1. maddesindeki mekân bakımından öngörülen seçme hakkını kullanarak “Coğrafi Kısıtlama” ile kabul etmiştir. Bu doğrultuda şartlı mülteci; Avrupa dışında meydana gelen olaylar sebebiyle, mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye’den uluslararası koruma talebinde bulunan kişidir.⁷ İkincil koruma ise Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası ya da ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması sebebiyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit sebebiyle yararlanmak istemeyen yabancı veya vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade etmektedir⁸. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan 13/10/2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeliler geçici koruma kapsamına alınarak adlarına düzenlenen Geçici Koruma Kimlik Belgesiyle ülkemizde kalışlarına izin verilmiştir⁹. Bu kavramlar arasındaki fark şu şekilde açıklanabilmektedir; mülteci olabilmek için gerekli ölçütleri taşıyan, ancak kendisine resmi otorite tarafından henüz mültecilik statüsü tanınmayan, aynı zamanda henüz başvuru yapmamış veya başvurusu hakkında cevap bekleyen kişiler *sığınmacı* olarak tanımlanmaktadırlar. Sığınmacı, iltica prosedürü hakkında cevap bekleyen kişi olduğuna göre mülteci korumasının temel ilkesi olan non-refoulement/geri göndermeme ilkesinden ve insanca muamele standartlarından peşinen yararlanması gerekmektedir ancak prosedür sonucunda ilgili kişinin mülteci kriterlerine uygun olduğuna karar verilirse, bu kişi en başından itibaren mülteci olarak kabul edilir. *Göçmenler* ise çoğunlukla ekonomik nedenlerden kaynaklı olarak ülkelerini terk etmektedir ve kendi ülkelerinin korumalarından da yararlanabilmektedir; bu yolculuğa kendi istek ve arzuları ile çıkmaktadır. Diğer yandan ne mülteciler ne de sığınmacılar için böyle bir durum söz konusu değildir (Barkın, 2014: 335).

Geçici koruma, Göç İdaresi Başkanlığı’nın sitesinde 2004 tarihli 100 No’lu Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre kitlesel sığınmanın varlığından söz edebilmek için

⁶ İlgili ülkelere ulaşmak için: Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). Mülteci. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/multeci> (erişim tarihi: 28.02.2024).

⁷ Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). Şartlı Mülteci. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> (erişim tarihi: 28.02.2024).

⁸ Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). İkincil Koruma. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/ikincil-koruma> (erişim tarihi: 28.02.2024).

⁹ Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). Düzenlenecek Belgeler. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/duzenlenecek-belgelerbelge> (erişim tarihi: 28.02.2024).

uluslararası bir sınıra doğru dikkate değer sayıda insan hareketliliğinin olması, bu hareketliliğin hızlı bir varışla devam etmesi, ev sahibi (karşıl原因) devletin yakın dönemde mevcut bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak hale gelmesi gerekmektedir. Ayrıca geçici koruma, kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur¹⁰.

Kavramlar açısından bakıldığında, Suriyeli ve Ukraynalı göçmenler aynı sebep olan “savaş” tan dolayı sığınma talebinde bulunmuşlardır ancak hukuki olarak uluslararası statüleri incelendiğinde Ukraynalılar “mülteci”, Suriyeliler “geçici koruma” statüsündedir. Mülteci ve geçici koruma statülerinin ülkemizde verdiği yasal haklar birbirinden ayrılmaktadır. Bu açıdan incelendiğinde göçmen, sığınmacı ya da mülteci kavramlarının anlamına hâkim olmak ve tarihçelerini bilmek verilecek hizmetlerin kategorileşmesi ve üretilecek politikaların çeşitlenmesi anlamında önem taşımaktadır. Ayrıca göçmenlere tanınan uluslararası ve ulusal boyuttaki hukuki hakların anlaşılmasına ve halkın göçmenlere yönelik algısının bu haklar doğrultusunda ölçülmesine yönelik önemli bir konu haline gelmektedir.

Suriyeliler ve Ukraynalıların hukuki olarak farklı kavramlar ile anılması, çeşitli hakların farklılaşmasına da sebep olabilmektedir. Bu farkların karşılaştırması, aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

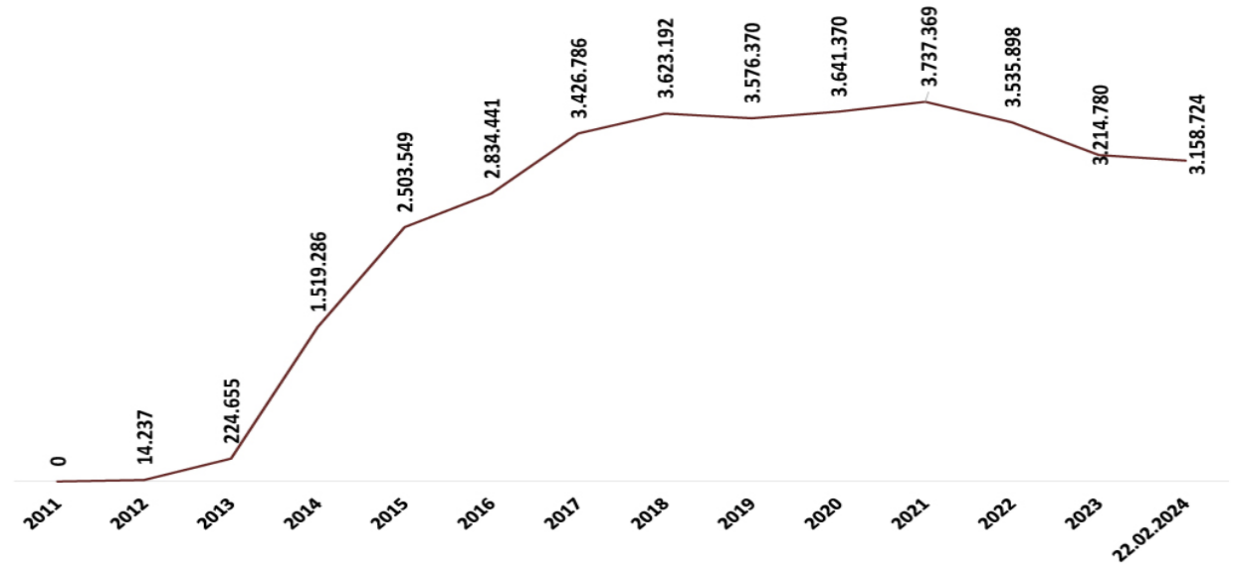
Suriyelilerin Sahip Olduğu Haklar	Ukraynalıların Sahip Olduğu Haklar
- Sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanma - Kayıt tarihinden itibaren altı ay sonra çalışma izni alarak istihdam sağlanması - Çocuklar için ücretsiz eğitim (yetişkinler yükseköğretim için üniversitelerin yabancı öğrenci sınavına girebilir) - Maddi ve manevi destek kapsamında ikamet edilen ilde hizmetlere ulaşım - Adli yardım	- Tüm koruma süresi boyunca oturma izni (bir yıldan üç yıla kadar sürebilir), - Mesleğe uygulanabilir kurallara ve ulusal işgücü piyasası politikalarına ve genel istihdam koşullarına tabi olarak istihdama erişim, - Uygun konaklama veya konutlara erişim, - Gerekirse sosyal refaha veya geçim araçlarına erişim, - Tıbbi bakıma erişim,

¹⁰ Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). Geçici Korumanın Unsurları. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari> (erişim tarihi: 02.03.2024).

Hak ihlali söz konusu ise kolluk kuvvetlerine başvurma hakkı (UNHCR, Haklar ve yükümlülükler)¹¹	- Devlet eğitim sistemine 18 yaşından küçükler için eğitime erişim, - Ailelerin belirli durumlarda yeniden bir araya gelmeleri için fırsatlar, - Bankacılık hizmetlerine erişim - Oturma izninin verilmesinden önce başka bir AB ülkesine taşınmak, - Ev sahibi AB ülkesinde oturma izni verildikten sonra 180 günlük bir süre içinde AB ülkelerinde (ikamet edilen üye devlet dışında) 90 gün boyunca serbest şekilde hareket etmek (European Commission, 2022)
--	--

Şekil 2: Suriyelilerin ve Ukraynalıların Sahip Olduğu Hakların Karşılaştırılması

Türkiye’ye Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlerin geliş süreci birbirinden farklı zamanlarda gerçekleşmiştir. *Arap Baharı* adıyla anılan olayların akabinde Suriye’de bu süreçten etkilenmiş ve 2011 Suriye İç Savaşı patlak vermiştir (Bozkurt, 2018: 57). Sınırlarımıza başlangıçta küçük bir grupla sığınma amacıyla gelen Suriyeli göçmenler için ülkemiz “açık kapı” politikası izlemiş ve ardından Suriyeliler kitlesel bir göç dalgasıyla gelmeye devam etmişlerdir¹². Şekil 3’de yıllara göre ülkemizdeki Suriyeli sayısı görülebilmektedir:

Şekil 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

¹¹ UNHCR. (t.y.). Haklar ve yükümlülükler. Erişim adresi: <https://help.unhcr.org/turkiye/tr/information-for-syrians/rights-and-obligations/> ulaşım tarihi: 17.08.2025

¹² Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. Geçici Korumanın Unsurları. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari> (erişim tarihi: 11.05.2025).

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı¹³

Diğer taraftan Ukraynalıların ülkemize geliş süreci Rusya'nın Ukrayna'ya 24 Şubat 2022'de saldırması ile başlamıştır. 2024 yılında hala devam etmekte olan savaştan dolayı özellikle Antalya, büyük bir Ukraynalı mülteci nüfusuna misafirlik etmektedir. Statista verilerine göre savaşın ardından Avrupa'nın pek çok ülkesine sığınmış olan Ukraynalılar, 24 Ağustos 2023 itibarıyla Türkiye'ye tahmini olarak 43,670 kişi gelmiştir.¹⁴

Bu tez çalışmasında bazı sosyal psikolojik kavramlar açısından karşılaştırılan iki farklı etnik grup Suriyeli ve Ukraynalı vatandaşlar, bahsi geçtiği üzere sırasıyla geçici koruma ve mülteci statüleri ile ülkemizde bulunmaktadır. İki grup da göçmen adı altında ikamet ettiğinden, ayrıca anlam karmaşası yaratmamak adına, çalışma boyunca isimleri göçmen olarak anılacaktır. Çalışmanın temel amacı olan konu; Antalya'da yaşayan yerel halkın, aynı sebepten ülkemize gelmiş iki farklı göçmen grup olan Ukraynalı ve Suriyeli göçmenler bağlamında yabancı düşmanlığı, olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme, tehdit algısı değişkenlerinin kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafe değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. İkinci bölümde bu kavramlar arasındaki ilişkilerden bahsedilecektir.

¹³ Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). Geçici Koruma. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (erişim tarihi: 02.03.2024).

¹⁴ Statista. (t.y.). Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of September 12, 2023, by selected country. Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/> (Erişim tarihi: 02.03.2024).

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL PSİKOLOJİK AÇIDAN YABANCI DÜŞMANLIĞI VE YABANCI DÜŞMANLIĞI İLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

Bu bölümde, göç bağlamında ele alınan tehdit algısı, olumsuz tutumlar ve ulusal özdeşleşme ile yabancı düşmanlığı bağımsız değişkenleri ile kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafe bağımlı değişkenlerinin açıklamalarına literatür kapsamında yer verilecektir.

2.1. Yabancı Düşmanlığı

Göç sürecinin kaçınılmaz bir sonucu olarak toplumlarda etnik ve ırksal çeşitlilik artmaktadır. Böylelikle, artan göçle beraber ülkeler farklı etnik kökenden insanları bir araya getirmektedir. Bu durum da göç alan ülkelerin, farklı kültür, ırk, din ve dilden insanların barınma sorunu ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu çeşitlilik beraberinde işçi veya sığınmacı olarak önemli sayıda göçmen alan bazı toplumlarda ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi durumları ortaya çıkarmış ve göçmenler bu ülkelerde ulusal kimlikle ilgili iç anlaşmazlıkların hedefi haline gelmiştir. Son yıllarda yeni ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte yabancı düşmanlığı etnik dışlamayı da beraberinde getirmektedir (UNHCR vd., 2001: 1). Yabancı düşmanlığının kelime kökeni, Yunanca'da "Zenofobi" olarak tanımlanmaktadır. "Zeno", Yunanca yabancı veya yabancı anlamına gelen "xénos" kelimesinden, "fobi" ise korku anlamına gelen "phóbos" kelimesinden gelmektedir. İki kelime bir araya getirildiğinde, yabancı düşmanlığının (zenofobi) uygun tanımı elde edilmektedir. Bu kavramda yabancılara karşı mantıksız bir korku veya güvensizlik olarak tanımlanmaktadır (Bordeau, 2010: 4).

Göç alanında yapılan çalışmaları açısından son dönemlerde sıklıkla birbirinin yerine kullanılabilen ırkçılık ve yabancı düşmanlığı kavramlarını ayırtmak da kritik bir öneme sahiptir. Farklı anlamlara gelen ırkçılık ve yabancı düşmanlığı kavramlarının anlam farklılığı IOM'e ait olan Göç Terimleri Sözlüğü kitabında şu şekilde ifade edilmektedir:

Irkçılık: "Belirli bir ırkı ve/veya etnik grubu fiziksel ve kültürel özelliklerine dayanarak başkalarından üstün kılan, ekonomik hakimiyet ve kontrol kazandıran ideolojik yapı (inşa). Irkçılık, ırksal üstünlük doktrini veya inancı şeklinde tanımlanabilir. Buna göre, ırkın zekayı, kültürel özellikleri ve ahlaki tavırları belirlediğine inanılmaktadır. Irkçılık, hem ırka dayalı önyargıları hem de ırk ayrımcılığını içermektedir." (IOM, 2009: 26)

Yabancı düşmanlığı: "Uluslararası düzeyde, yabancı düşmanlığı ile ilgili olarak genel kabul gören bir tanım bulunmamaktadır. Ancak, yabancı düşmanlığı, kişilerin topluluğa, topluma veya ulusal kimliğe yabancı oldukları veya dışarıdan geldikleri düşünüldüğü için kişileri reddeden, dışlayan ve sık sık kötüleyen tavırlar, önyargılar ve davranışlar şeklinde tanımlanabilir. Birbirinden ayırt edilmesi zor olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı arasında yakın bir bağ bulunmaktadır." (IOM, 2009: 64).

Dünya üzerinde yabancı düşmanlığı kaynaklı pek çok olay yaşanmaktadır. Bu olayların topluma ve sosyal hayata etkisi de olmaktadır. Örneğin, çok sayıda göçmene ev sahipliği yapan Güney Afrika Cumhuriyeti, yabancı düşmanlığı kaynaklı şiddet olaylarının yaşandığı yerlerden biridir. Güney Afrika'daki her türlü yabancı düşmanlığından kaynaklı ayrımcılığı izleyen bir platform olan Xenowatch, 1994 yılından 27 Mayıs 2024 tarihine dek yabancı düşmanlığı kaynaklı ayrımcılıktan bağlı 1083 toplam olay, 128.134 toplam yer değiştirme, 5322 yağmalanan toplam mağaza ve 672 toplam ölüm rapor etmiştir¹⁵.

Yabancı düşmanlığının ortaya çıkmasında etkili olan pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlar; siyasi faktörler, ekonomik faktörler, sosyo-psikolojik faktörler olarak sıralanabilmektedir. Yabancı düşmanlığının içerdiği unsurlar ile etkilendiği faktörler birbirinden bağımsız olmamakla beraber geçmişteki tekdüze inanışlar, göçler, ekonomik sebepler, sosyal güvensizlik hissi, gelecek kaygısı gibi unsurlar yabancı düşmanlığının etkilendiği faktörler ve aynı zamanda içerdiği unsurlar arasında bulunmaktadır (Gören, 2019: 17). Ayrıca Nell (2009: 234), yabancı düşmanlığına yönelik sebepleri üç faktöre odaklanarak açıklamaktadır. Bunlardan ilki, bölge sakinlerinin yabancılara maruz kalma miktarıyla ilgili etkileşim faktörleridir. İkincisi, kimlik ve milliyetçiliği içeren kültürel faktörler ve son olarak üçüncüsü ise yabancı düşmanlığıyla ilgili maddi veya ekonomik faktörler olarak tanımlanmaktadır (istihdam fırsatları, mevcut kaynaklar vb.).

Bu faktörlerden yola çıkarak yukarıda yabancı düşmanlığı örneği bulunan Güney Afrika Cumhuriyeti için yabancı düşmanlığının sebepleri olarak Choane ve diğerleri (2011: 133-136) tarafından yapılan bir çalışmada sosyo-ekonomik ve politik sebepler öne sürülmüştür. Özellikle neo-liberal ekonomi ve sosyal politikalar, ülkenin karşı karşıya olduğu krizin sebepleri arasında en önemli neden olarak gösterilmektedir.

Yabancı düşmanlığını meydana getiren ideolojilerin gelişmesi pek çok faktörden etkilenmektedir. İlk olarak önyargı ve kalıp yargılarla uygun zemin hazırlanmalı, bu zemin sistematik bir şekilde oluşturulan söylemler ve ideolojilerle desteklenmeli, sonrasında ise bu zeminin nefret ve şiddet içeriğiyle beslenmesi gerekmektedir. İçgüdülerden hareketle insanların yabancılara karşı mesafeli durması veya kayıtsız kalması normal kabul edilse de ırkçılık ve ayrımcılık düzeyinde gösterilen düşmanlık büyük çatışmaların fitilini ateşleyen bir bilincin harekete geçmesi sonucu meydana gelmektedir (Karaaslan, 2019: 118).

Bu tez çalışmasında yabancı düşmanlığı kavramı her ne kadar tehdit algısı, olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme, kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafe bağlamında ele alınsa da

¹⁵Zenowatch. (t.y.). Total number of Xenophobic Discrimination incidents in South Africa from 1994. Erişim adresi: <https://www.xenowatch.ac.za> (erişim tarihi: 13.06.2024)

literatürde yabancı düşmanlığı ile ilgili olarak önyargı konusuna sıkça yer verilmektedir (örn., Bernasconi, 2014; Fritzsche, 1994; Kocakaya, 2018; Sağlam, 2020; Warner vd., 2003). Bu nedenle önyargı konusunda yapılan araştırmalardan da yola çıkarak ön yargı ve kalıp yargı kavramları ve bunun yabancı düşmanlığını oluşturtmasındaki kritik öneminden kısaca bahsedilecektir.

Olumlu ya da olumsuz bir duygu içerebilse de ön yargı sözcüğü öncelikle başkalarına yönelik olumsuz tutumları anlatmak için kullanılmaktadır. Bu bağlamda, ön yargı ayırt edilebilir bir gruptaki insanlara karşı, sadece bu gruba üye olmalarından dolayı düşmanca ya da olumsuz bir tavır beslemek anlamına gelmektedir (Aronson vd., 2012: 750-751). Ayrıca birlikte kullanımı çok sık olsa da önyargı ve kalıp yargı kavramları birbirinden farklı anlamlar taşımaktadır. Bu kavramlar aynı anlama gelmezler fakat birbirini tamamlayan kavramlardır.

Yeni bir kişi veya grupla karşılaşıldığında, insanlar çoğunlukla doğrudan gözleme dayalı değerlendirmelerden ziyade, zihinlerinde hâlihazırda var olan bu kalıp yargılar vasıtasıyla algılama eğilimindedirler. Bu durum, insanların dış dünyayı olduğu gibi değil; zihinsel temsiller aracılığı ile yorumlamasına neden olur (Kağıtçıbaşı, 2010: 105-115). Diğer yandan önyargı, bu bilişsel şemaların duygusal ve değerlendirmeye dayalı bir yönü olup çoğunlukla belirli bir gruba karşı olumlu ya da olumsuz tutumların ifadesidir (Eagly ve Diekman, 2005: 20-21). Dolayısıyla, kalıp yargılar ve önyargılar aynı sürecin farklı bileşenleri olarak düşünülebilir: biri bilişsel, diğeri ise duygusal boyutu temsil eder.

Diğer taraftan ayrımcılık, Sirel Karakaş Psikoloji Sözlüğünde¹⁶ şu şekilde açıklanır: *“Farklı etnik köken, din veya ulustan olan kişilere veya gruplara farklı muamele edilmesi”*. Ayrımcılık ile ilgili yapılan tanımlarda özellikle vurgulanan kısım bireyin veya toplumdaki grupların, başka insanlar tarafından mantıksal olarak geçerli olmayan nedenlerle olumsuz anlamda kategorize edilmesi, buna göre söylem ve eylemde bulunulmasıdır. Önyargı ve ayrımcılık toplumsal yaşam içerisinde sıkça karşılaşılan bazı olgusal durumlardır ve farklı alanlarda, farklı görünümelerde ortaya çıkabilmektedir. İnsanlık tarihi; cinsiyet, ırk, inanç ayrımı gibi birçok önyargı ile ayrımcılık olaylarına sahne olmuştur. Fakat farklı olaylarda ayrımcılığa ya da önyargıya maruz kalan insanlar bundan yakınmakla beraber bilinçli ya da bilinçsiz yakındığı olayın işleyeni olmaktan da vazgeçememiştir (Erdoğan ve Vatandaş, 2020: 476). Yayak’ın (2017) Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin ayrımcılık algıları ve özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, ayrımcılık algısının en yüksek olduğu alanların etnik/göçmen köken ile din/inanç boyutları olduğu ve kişisel ayrımcılık

¹⁶ Sirel Karakaş Psikoloji Sözlüğü. (t.y.). Erişim Adresi: https://www.psikolojisozlugu.com/searchapi?search_api_views_fulltext=ayrimcilik (erişim tarihi: 23 Mart 2025)

deneyimlerinin de en fazla bu alanlarda yaşandığı belirtilmektedir. Katılımcıların, en çok emlak alanında ayrımcılık yaşadıklarını, bunun yanında eğitim gibi kamu hizmetleri alırken ve iş arama sürecinde de diğer alanlara kıyasla daha yüksek düzeyde ayrımcılık hissettiklerini gözlemlemiştir. Yaşanan toplam 121 ayrımcılık olayının yalnızca 13 tanesinin resmi mercilere bildirildiği belirtilmiştir. Dünya üzerinde soykırıma varan olayların örneklerine bakılacak olursa:

- Ruanda soykırımı, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi sonrasında yaşanan en çarpıcı insan hakları ihlallerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Tutsi etnik grubunu hedef alan bu süreçte, kitlesel katliamların yanı sıra fiziksel ve psikolojik şiddet, işkence ve cinsel saldırılar yaygın olarak görülmüştür. Bu yönüyle Ruanda soykırımı, uluslararası hukukta soykırım tanımını somutlaştıran bir örnek teşkil etmektedir (Başer, 2022: 225).
- Benzer şekilde, Uygur Türklerinin karşı karşıya kaldığı insan hakları ihlalleri, Çin'in 1949'da Doğu Türkistan'ı kontrol altına almasıyla ivme kazanmıştır. Bölgenin demografik ve kültürel yapısına yönelik dönüşümler, kimlik, dil ve eğitim politikaları üzerinden şekillendirilmiş ve bu süreç bölge halkı üzerinde baskı oluşturmuştur (Kasım, 2023: 105).
- Myanmar'da Rohingya Müslümanlara yönelik ayrımcılık, özellikle 2012'de meydana gelen olaylarla uluslararası gündeme taşınmıştır. 1962'den bu yana askeri rejim tarafından uygulanan politikaların, sistematik ayrımcılık ve etnik temizlikle ilişkilendirildiği yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır (Çakan, 2018: 38).
- Filistin meselesi, bölgedeki siyasi çatışmalar ve insan hakları ihlalleri bağlamında önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Özellikle 7 Ekim 2023'ten itibaren Gazze'ye yönelik gerçekleştirilen saldırılar, uluslararası hukuk ve insan hakları açısından çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Saldırıların sonucunda çok sayıda sivil zarar görmüş, su, elektrik ve ulaşım gibi temel hizmetleri sağlayan altyapı sistemleri hedef alınmıştır (Arı, 2023: 17).

Sonuç olarak, yukarıda özetlendiği üzere yabancı düşmanlığını ortaya çıkaran pek çok faktör bulunmaktadır ve yabancı düşmanlığının ayrımcılık ve soykırıma kadar varan davranışları oluşturması mümkündür. Bu çalışmada ise göç bağlamında yabancı düşmanlığı ile ilişkili olabilecek olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme ve tehdit algısı üzerinde durulacaktır. Daha önceki örnek olaylarda bahsedildiği üzere yabancı düşmanlığı ile ilgili kavramların göçle birlikte anılması ve çoğunlukla bir yerden başka bir yere giden kişilerin ev sahibi toplulukta öteki olarak görülmesi ile meydana gelmiştir. Çok geniş bir coğrafyada farklı etnik grupların

bir arada yaşaması yabancı düşmanlığını beraberinde getirebilmektedir. Bu bağlamda bu tez çalışmasında olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme ve tehdit algısı gibi değişkenler yabancı düşmanlığı ile ilişkili olabilecek faktörler olarak ele alınmıştır. Ayrıca bu değişkenlerin sonucu olarak da kültürleşme stratejileri (kabullenici ve reddedici) ve sosyal mesafe (özel ve sosyal yaşamı paylaşma) gibi değişkenlerin kritik olduğu düşünülmüştür. Bundan sonraki kısımda göç kavramı bağlamında ele aldığımız bu değişkenlerin tanımlaması yapılacak ve göç bağlamında bu değişkenlerin yabancı düşmanlığı ile ilişkisinden bahsedilecektir.

2.2. Olumsuz Tutumlar ve Yabancı Düşmanlığı

Yabancı düşmanlığına sebep olduğu öngörülen ilk değişkenimiz olan tutum, kişinin çevresindeki soyut-somut, canlı-cansız her şeye karşı sahip olduğu ön eğilimi ifade eden bir kavramdır (Allport, 1935: 810). Tutum, oldukça uzun sürelidir; geçici olarak bireyin gösterdiği bazı eğilimler, o bireyin tutumu olarak görülemez. Ayrıca tutum; bilişsel, duygusal ve davranışsal birimleri içerir. Bu da tutumun yalnızca bir duygu veya düşünce olmadığı anlamına gelmektedir. Tutum olarak açıklanan eğilim, kendini inanç olarak ifade eden bilişsel, duygu ve heyecanları içeren duygusal ve gözlenebilen faaliyetleri içeren davranışsal öğeler içerir (Cüceloğlu, 1999: 521). Olumsuz tutumlara göç kapsamında bakılacak olursa Rustenbach'ın (2010: 53) çalışmasında, anti-göçmen tutumları için sekiz farklı açıklama test edilmiştir. Bunlar kültürel marjinalite teorisi, insan sermayesi teorisi, politik eğilim, toplumsal entegrasyon, mahalle güvenliği, temas teorisi, yabancı yatırım ve ekonomik rekabettir. Sonuçlar, anti-göçmen tutumlarının temel belirleyicilerinin bölgesel ve ulusal düzeydeki kişilerarası güven, eğitim seviyesi, doğrudan yabancı yatırım ve politik değişkenleri olduğunu göstermektedir. Bu çalışma kapsamında, ilgili teorileri değerlendirecek olursak kültürel marjinalite teorisi; kültürel olarak marjinalleşmiş bireylerin, farklı veya yabancı olarak görülen göçmenlere karşı olumsuz tutumlar geliştirebileceğini öne sürer. İnsan sermayesi teorisi ise göç teorilerinde düşük eğitim seviyesi veya beceriye sahip bireylerin, göçmenleri iş veya kaynaklar için bir tehdit olarak algılayabileceğini savunur. Bu bağlamda bu teori insanların göçmenleri neden tehdit olarak algıladıklarına dair önemli bir açıklama sunmaktadır.

Olumsuz tutumlar değişkeni çalışmamızda belli bir yaşa ve aileye özgü olarak ölçülmemiş olsa da göçmenlere yönelik tutumların ebeveyn-ergen aktarımının incelendiği bir araştırmada (Gniewosz ve Noack, 2015) erken ergenliğin, ebeveyn etkilerinin ergenlerin göçmenlere yönelik tutumlarının gelişimindeki duyarlı bir dönem olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmadan anlaşılabileceği üzere, olumsuz tutumun gelişmesinde belli dönemler daha kritik olabilir. Ebeveynlerin olumsuz tutumu, çocuklarının tutumu üzerinde etkili olabilmektedir. Türkiye'de yapılan benzer bir çalışmada (Şen ve Şimşek Keskin, 2019) Suriyeli arkadaşı

olanların ve kendini çok fazla güvende hisseden üniversite öğrencilerinin Suriyeli göçmenlere karşı tutumlarının daha olumlu olduğu; aynı zamanda öğrencilerin ailelerinin Suriyelilere karşı tutumunun olumsuzlaştıkça öğrencilerin tutumunun da anlamlı olarak olumsuzlaştığı bulunmuştur. Suriyeli göçmenlere ilişkin yapılan başka bir çalışmada (Ankaralı vd., 2017) ailenin ve akrabaların görüşlerinin bireyin tutumlarını etkilediği belirtilmektedir. Çalışmamızın temel aldığı gruplardan biri olan Suriyelilere yönelik tutumların ötekileştirme pratikleri bağlamında değerlendirildiği farklı bir araştırmada ise (Çömez Polat ve Kaya, 2017: 38) ortak din algısı yüksek olan kişilerin “misafirlik” bitimine kadar çeşitli hakların sağlanmasına, çalışmaya katılan kişiler tarafından “tolerans” gösterildiği fakat kalıcı vatandaşlık söz konusu olduğunda olumsuz tutumların arttığı gözlenmiştir. Ayrıca alan yazındaki bazı araştırmalarda da (Çelikkaleli vd., 2024: 408 ve Ankaralı vd., 2017: 122) erkek katılımcıların Suriyeli göçmenlere yönelik kadınlardan daha fazla olumsuz tutum sergilediği bulunmuştur.

Yine farklı bir çalışmada Sakız (2016) Suriyeli göçmenler açısından yoğun göç alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki okullarda göçmen çocukların okullara dâhil edilmesine yönelik idarecilerin düşünce, inanç ve tutumlarını inceleyen nitel bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre okul yöneticilerinin göçmen çocuklara ayrıştırılmış ortamlarda eğitim verilmesini desteklediği ve kendi okullarında eğitim görmelerine dair olumsuz tutumlar beslediği saptanmıştır.

Tutumlar bağlamında değerlendirildiğinde, Avrupa ülkelerinin sığınmacı göçlerine yönelik farklı bir aşamaya geldiği, savaştan kaçan Ukraynalı göçmenlere karşı insani ve vicdani bir yaklaşım sergilediği, bu sayede Ukraynalı göçmenlerin ulaştıkları ülkelerde hızlı ve kapsamlı yardımlara ulaşabildiği görülmektedir (Karaca ve Tepealtı, 2024: 235).

2.3. Ulusal Özdeşleşme ve Yabancı Düşmanlığı

Çoğu birey, ulusal kimliğine ve kültürel değerlerine önem verse de vatanseverlik veya milliyetçilik duygularıyla her zaman zorunlu olarak hareket etmez (Smeeke vd., 2011: 268). Bu bağlamda, farklı ulusların bir arada yaşadığı toplumlarda, yabancı düşmanlığı ile doğrudan ilişkili olabilecek temel kavramlardan biri de ulusal özdeşleşmedir. Ulusal özdeşleşme, ev sahibi toplumun göçmenlere nasıl yaklaştığını ve onları nasıl karşıladığını anlamada kritik bir rol oynar. Ayrıca, bu kavram hem algılanan dış grup tehdidinin bir öncülü hem de sonucu olarak değerlendirilebilir. Ulusal özdeşleşme düzeyi, grup dışı tehdit algısıyla çok kültürlülüğün kabulü ve azınlık haklarına verilen destek arasındaki ilişkiyi de şekillendirebilir (Verkuyten, 2009: 33). Göçmenler açısından ele alındığında, ulusal kimlik gelişimi; sosyo-yapısal koşullar, ayrımcılık algıları, kimlik zayıflaması ve iç grup normları gibi çeşitli faktörlere bağlıdır (Verkuyten ve Martinovic, 2012: 82). Sonuç olarak ulusal özdeşleşme, bir toplumun

göçmenlere yönelik tutumlarını şekillendiren ve algılanan dış grup tehdidiyle ilişkili önemli bir kavramdır.

Ulusal özdeşleşme, alan yazında daha çok Sosyal Kimlik Teorisi çerçevesinde ele alınmaktadır. Tajfel ve Turner tarafından 1970'lerin ortalarında geliştirilen bu teori, grup üyeliği, grup süreçleri ve gruplar arası ilişkileri inceleyen bir sosyal psikoloji kuramıdır. Kuram, iç grup kayırmacılığının, dış grupla olan ayrımı belirginleştirdiğini ve bireyin olumlu sosyal kimliğini sürdürebilmesi için bir güvenlik mekanizması işlevi gördüğünü öne sürmektedir (Mummendey ve Schreiber, 1983: 390). Kuramın temel varsayımlarının çalışmamızla ilgili maddelerini açıklamak gerekirse:

- İnsanlar, kendilerini olumlu bir şekilde değerlendirmek isterler ve bunu yaparken kendilerini bir grup ile ilişkilendirirler. Bu durumda, o grubu da olumlu şekilde değerlendirmeye çalışırlar. Bunun için, kendi gruplarını, karşılaştıkları diğer gruplardan daha iyi, farklı ya da özel bir şekilde görmek isterler ve bu sınıflandırma sonucunda da kendilerini yerleştirdikleri grupla özdeşleşirler ve bu özdeşleşme neticesinde sosyal kimlikleri oluşur (Turner, 1987: 30). Çalışmamızda mevcut olan bağımsız değişkenimiz ulusal özdeşleşme, bu madde ile yakından ilişkilidir. Ulusal özdeşleşme sonucu oluşan sosyal kimlik kavramı çalışmada “Suriyeli ya da Ukraynalı” olmayan, Antalya’da ikamet eden Türk kesimi kapsamaktadır. Ulusal özdeşleşme seviyesine Türk gruba dahil olma açısından bakılmaktadır.
- Turner çalışmasında (1975: 30) sosyal rekabetin yalnızca maddi çıkar çatışmasına dayanmadığını, grup karşılaştırmalarının ve algılanan farklılıkların da yabancı düşmanlığı gibi tutumları şekillendirdiğini göstermektedir; bu bağlamda, Ukraynalı ve Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların nasıl farklılaştığını sosyal psikolojik kavramlar çerçevesinde incelemek önemlidir.

Bir araştırma (Konings vd., 2023: 446), Avrupalı göçmenlere yönelik olumlu tutumların teşvik edebileceğini, ancak ulusal kimliğin, özellikle tehdit algılarıyla birleştiğinde, olumsuz tutumları artırabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, kimlik ve tehdit algılarının, göçmenlere yönelik tutumları şekillendirmede önemli faktörler olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, ulusal kimlik ile güçlü özdeşleşen bireylerin hem Avrupa içi hem de Avrupa dışı göçmenlere karşı daha olumsuz tutumlar geliştirdiği durumlar da gözlemlenmiştir. Bu etki, göçmenlere yönelik algılanan gerçekçi ve sembolik tehditlere dayandırılabilir. Göçmenlerin ulusal kimliği ile (burada, ulusal kimlikten kastedilen, göçmenlerin yerleştikleri ülkeye ait ulusal kimliktir) yerli nüfusla kurdukları arkadaşlık ilişkileri arasında da olumlu bir ilişki bulunmuştur. Leszczynski (2013: 775) tarafından yapılan bir araştırmada, göçmenlerin ulusal kimlikleri düşük olduğunda

(yani göçmenlerin yerleştikleri ülkeye ait ulusal kimliği) yerli nüfusla daha az etkileşimde bulundukları, ancak ulusal kimlikleri yüksek olduğunda yerli nüfusla daha fazla arkadaşlık ilişkisi kurdukları bulunmuştur. Bu sonuç, göçmenlerin ulusal kimliklerinin, göçmenlerin yerli nüfusla kurdukları sosyal ilişkileri etkileyen önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Florack ve Piontkowski (2000: 1) çalışmasında, Avrupalı üst kimliğiyle güçlü özdeşleşen göçmenlerin, Avrupa Birliği'ne katılımı daha fazla destekledikleri, ulusal kimliği güçlü olanların ise ulusal kültürün korunmasını tercih ettikleri bulunmuştur. Berry'nin (1980: 9) kültürleşme modeli ve sosyal kimlik teorisi çerçevesinde yapılan araştırmada, bu tutumlar Almanya ve Hollanda'da farklı şekillerde ortaya çıkmış, sosyal kimliğin etkisi yalnızca Almanya'da belirgin olmuştur. Bu bulgular, ulusal kimliklerin farklı inşa edilmesinin rolünü vurgulamaktadır.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz tutumun, algılanan ayrımcılık, dindarlık, hoşgörü ve yurtseverlik gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmada, yurtseverliğin kör yurtseverlik alt boyutunun, Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz tutumu pozitif yönde yordadığı bulunmuştur (Tepe vd., 2019: 115). Tepe ve diğerlerinin çalışmasında kullanılan yurtseverlik kavramı, bu tez çalışmasında ele alınan ulusal özdeşleşme kavramı ile yakından ilişkilidir. Bu bağlamda, ulusal özdeşleşme ile tehdit algısı arasında da bir ilişki olabileceği düşünülebilir. Smith'e (1991: 14) göre ulusal kimliğin temel özellikleri tarihi bir toprak veya ana vatan, ortak mitler ve tarihsel anılar, ortak kitle kamu kültürü, tüm üyeler için ortak yasal haklar ve görevler ile üyeler için topraksal hareketlilik sağlayan ortak ekonomidir.

Brylka ve diğerleri (2015: 34) tarafından yapılan bir çalışmada, çoğunluk ve azınlık grup üyeleri arasında kişinin yaşadığı ülkeyi psikolojik olarak sahiplenmesinin, ulusal özdeşleşme ile gruplar arası tutumlar arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediği incelenmiştir. Çalışmada, Finliler ve Rusça konuşan göçmenler örneğinde, ulusal özdeşleşmesi güçlü olan bireylerin, Finlandiya'ya karşı daha fazla psikolojik sahiplenme deneyimi yaşadığı belirlenmiştir. Daha yüksek psikolojik sahiplenme, Finliler arasında Rusça konuşan göçmenlere yönelik daha az olumlu tutumla ilişkilendirilirken, göçmenler arasında ise Finlilere karşı daha olumlu tutumlar gözlemlenmiştir. Ayrıca, araştırma göçmenler arasında ulusal özdeşleşme ile psikolojik sahiplenme arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğunu, yani ulusal özdeşleşmenin psikolojik sahiplenme ile ulusal grubun üyelerine yönelik tutumlar arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermektedir. Benzer bir şekilde, bu araştırmalar, yerel halkın olumsuz tutumlarının ve ulusal özdeşleşmesinin, Suriyeli ve Ukraynalı göçmen gruplarına ilişkin algılarla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, olumsuz tutumların ve yüksek ulusal özdeşleşme düzeyinin yabancı

düşmanlığındaki artışla ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, yabancı düşmanlığının oluşumunda önemli bir rol oynayabilecek tehdit algısı kavramı da önemli bir yere sahiptir. Sonuç olarak, ulusal kimlik arttıkça, yabancı düşmanlığının da arttığına dair bulgular, önceki çalışmalarda da doğrulanmıştır (Florack ve Piontkowski, 2010: 1).

2.4. Tehdit Algısı ve Yabancı Düşmanlığı

Bu tez çalışmasında daha önce bahsedildiği üzere hukuki statülerinin farklı olması sebebiyle Suriyeli gruba “sığınmacı” ve Ukraynalı gruba “şartlı mülteci” demektense, her iki gruptan da “göçmen” olarak bahsedilmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür. İnsanların göç eden kişilere karşı geliştirdiği milliyetçi refleks, göçmenleri ötekiler kapsamında güvensizleştirerek tehdit kaynağı olarak görme eğilimini artırmaktadır. Bu nedenle, göç karşıtlığı günümüzde milliyetçiliğin önemli bir dayanak noktasıdır. Bu durum sadece milliyetçilerin tepkisinden oluşmaz; bazen devletlerin, daha doğrusu hükümetlerin temel gündemlerinden biri haline gelir (Bölükbaşı, 2022: 56). Ülkemizde ve dünya medyasında Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlerin yer değiştirmesi medyada büyük yer kaplamış ve yapılan pek çok araştırmaların da temel konusu olmuştur (örn., Akar ve Ekmekçi, 2023: 119; Tiryaki, 2022: 124; Varol, 2023: 92; Sonakalan, 2023: 194). 15 Mart 2011 tarihinde Suriye’de meydana gelen kriz, dünyanın en büyük nüfus hareketi ve göçmen krizlerinden birine sebep olmuş ve dört milyona yakın insanı sığınmacı konumuna düşürmüştür; sürecin uzaması ile göçmenler gittikleri ülkelerde siyasi, ekonomik, sosyal ve güvenlik alanında çeşitli etkiler yaratmaya başlamışlardır (Tunç, 2015: 30). Yaratılan bu etkiler, çeşitli çalışmalarda ele alınmış ve teoriler bağlamında bu duruma açıklamalar getirilmeye çalışılmıştır. Bu teorilerden birisi Gruplar arası Tehdit Teorisi (Bütünleşik Tehdit Kuramı)’dır. Bu teoriye göre bir grubun üyelerinin, başka bir grubun kendilerine zarar vermek istediğini veya verebilecek durumda olduğunu düşündüğünde bu durum gruplar arası bir tehdit algılandığı anlamına gelmektedir (Stephan vd., 2008: 4). Bir diğer ifade ile dış gruplardan algılanan tehditler gerçek tehditler (iç grubun gücü, kaynakları veya refahına yönelik) ve sembolik tehditler (iç grubun değerleri, kimliği veya yaşam tarzı) olarak sınıflandırılmaktadır (Rios vd., 2018: 212). Gerçek tehditler çoğunluk grubunun refahına karşı meydan okuma olarak görülebilmektedir. Örneğin, ekonomik zorlukların yaşandığı bir dönemde göçmenler, kıt kaynaklara (istihdam gibi) yönelik bir tehdit olarak algılanabilir; bu yüzden ev sahibi topluluk üyelerinin istihdam fırsatlarına ve refah içinde yaşamalarına yönelik gerçek bir tehdit olarak görülebilir. Diğer yandan sembolik tehditler çoğunlukta olan grubun ahlakına, değerlerine ve kimliğine yönelik medyan okuma olarak görülebilir. Örneğin, kültür veya din gibi değer farklılıkları ev sahibi toplumun sosyal dokusuna tehdit olarak algılanan sembolik tehditler olarak değerlendirilebilmektedir (Murray ve Marx,

2013: 4). Her iki tehdit durumu (sembolik veya gerçek) bir bütün olarak, ev sahibi toplumların göçmenlere karşı tutum ve davranışlarını etkilemektedir (Ekici, 2019: 801). Schmid ve Muldoon (2013: 75) tarafından yapılan bir araştırmada, gruplar arası tehdit hissinin bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkileyebildiği ve insanların tehdit algıladığında kendi gruplarına daha fazla aidiyet hissettiği; bu durumun da onların ruh sağlıklarını etkilediği belirtilmektedir.

Daha önce bahsi geçen bir diğer değişkenimiz ulusal özdeşleşmenin algılanan gerçekçi ve sembolik tehditlerle ve destek düzeyleriyle nasıl ilişkili olduğunu belirlemek için yapılan bir araştırmada (Verkuyten, 2009: 31) ulusal kimlik, çok kültürlülük ve azınlık haklarına destek arasındaki ilişkinin, tehdit algıları üzerinden şekillendiği ortaya koyulmuştur. Ayrıca tehdit algısını belli değişkenler kapsamında inceleyen benzer bir araştırmada (Çelikkaleli vd., 2024: 408) göç etmiş bireylerin Suriyelilere karşı daha olumlu tutum sergilerken, göç etmeyenlerin daha olumsuz bir bakış açısına sahip olduğunu saptamıştır. Özellikle, göç deneyimi olmayan bireylerin Suriyelilere yönelik ayrımcılık ve tehdit algısı puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, ekonomik nedenlerle ya da daha iyi bir yaşam için göç eden kişilerin Suriyelilere karşı daha az olumsuz tutum geliştirdiği görülmüştür.

Bu çalışmada tehdit algısı genel bir kavram olarak ele alınmakta ve tehdit algısının boyutlarına (ekonomik, güvenlik, kültürel vs.) özel bir odaklanma yapılmamaktadır. Fakat bu boyutların ayrı ayrı incelendiği çalışmalarda her bir boyutun etkisinin benzer sonuçlar ortaya çıkardığını göstermektedir. Örneğin, Türk ve diğerleri (2024: 172-173), ekonomik tehdit algısı ile yabancı düşmanlığı arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğu ve yabancı düşmanlığını etkileyen en güçlü tehdit algısının ekonomik tehdit olduğu; güvenlik tehdit algısının yabancı düşmanlığını pozitif yönde etkilediği; kültürel tehdit algısının da yabancı düşmanlığını pozitif yönde etkilediği bulgularına ulaşılmıştır. Alan yazındaki diğer çalışmalar incelendiğinde de (Bozdağ ve Kocatürk, 2017: 161; Baloglu, 2016: ii; Özdemir, 2015: 123; Cea D'Ancona, 2016: 569; Halperin vd., 2007: 459) benzer şekilde yabancı düşmanlığı ve tehdit algısı arasında olumlu bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Özetle, tehdit algısı beraberinde yabancı düşmanlığını da getirmektedir.

Bu çalışmada göç olgusu sosyal psikolojik kavramlar çerçevesinde ele alınmış; yabancı düşmanlığı, olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme ve tehdit algısı bağımsız değişkenler; kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafe bağımlı değişkenler olarak kabul edilmiştir. Bu bölüme kadar bağımsız değişkenlerin çeşitli araştırmalarla olan ilişkilerine yer verilmiştir. Bu bölümden itibaren göç bağlamında ele alınan yabancı düşmanlığının, kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafe değişkenlerine yer verilecek ve yine literatür kapsamındaki ilişkilerine değinilecektir.

2.5. Kültürleşme Stratejileri

Göç olgusunun kültür üzerindeki etkisi, sosyal psikolojinin güncel konularından biridir. Dünya genelinde göç hareketliliği sürekli devam etmekte ve insanlar farklı kültürlerle karşılaşmaktadır. Kültürleşme, yabancı bir ülkede bulunan bir kişinin, kendi kültürel tutum ve davranışlarını, yeni kültüre uyum sağlayacak şekilde değiştirdiği bir süreç olarak tanımlanabilir (Gülınar ve Balcı, 2010: 452). Göçün kültür üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırma, ev sahibi toplumun kültürünün değişip değişmeyeceğini, onların kültürel mirasına ve göçmenlere karşı tutumlarına bağlı olduğunu bulmuştur (Contucci vd., 2010: 81).

Bu bağlamda, göçün ev sahibi toplum ve göçmen gruplarındaki etkilerini daha iyi anlayabilmek için bu konuda yapılan araştırmaların büyük önemi vardır. Kültürlerarası temas hem kültürel hem de psikolojik değişimlere yol açabilir. Kültürel düzeyde, kolektif faaliyetler ve sosyal kurumlar değişebilir; psikolojik düzeyde ise bireylerin günlük davranışları ve bazen yaşadıkları stres değişebilir. Kültürleşme, iki veya daha fazla kültürel grup arasındaki temas sonucu gerçekleşen kültürel ve psikolojik değişimlerin ikili sürecidir. Bu değişimler bazen yıllar, bazen nesiller, bazen ise yüzyıllar süren uzun vadeli bir süreçle ortaya çıkabilir. Ayrıca, bu süreç, her iki grup arasında uzun vadeli psikolojik ve sosyokültürel uyum biçimlerine yol açabilir. Kültürel değişim, sömürgeleştirme, askeri istila, göç, turizm, uluslararası eğitim ve yurtdışında geçici ikamet gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Ayrıca, etnokültürel topluluklar, ilk temastan uzun süre sonra bile, miras kültürlerini koruyarak kültürel çoğulculuk içinde varlıklarını sürdürebilirler (Berry, 2005: 699). Bireysel düzeyde, insanların nasıl kültürleştikleri ve bu sürece ne kadar uyum sağladıkları konusunda büyük farklılıklar gözlemlenmektedir (Sam ve Berry, 2010: 472). Bu bağlamda, Ukraynalı ve Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de yaşayan halkla etkileşime girmesi, kültürleşme sürecini de beraberinde getirmiştir. Kültürleşme, bu çalışmada bağımlı değişken olarak ele alınmış ve bütünleşme, asimilasyon, ayırma, dışlama, bireycilik ve dönüşümcü-bütünleşme gibi alt kavramlarla incelenmiştir. Bu alt kavramlar, göçmenlerin yerleşim toplumuyla etkileşim biçimlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bütünleşme, dönüşümcü-bütünleşme ve bireycilik, kabullenici stratejiler olarak değerlendirilirken, asimilasyon, dışlama ve ayırma reddedici stratejiler olarak kabul edilmektedir (Akfırat ve Yangın, 2018). Kültürleşmenin bu alt kavramları, bu tez kapsamında şu şekilde özetlenebilmektedir:

Bütünleşme: Antalya'da yaşayan yerel halkın, göçmenlerin (Suriyeli ve Ukraynalı) kendi miras kültürlerinin bazı yönlerini sürdürmelerine ve Türk kültürünün temel özelliklerini benimsemelerine olan istekliliği ifade etmektedir. Bu yaklaşım, iki kültürlü bir toplumun inşa

edilmesine ve uzun vadede kültürel çoğulculuğa katkıda bulunulmasına zemin hazırlamaktadır (Kiremit ve Akfırat, 2021: 108-109).

Dönüşümcü-bütünleşme: Antalya'da yaşayan yerel halkın, göçmenlerle daha uyumlu bir şekilde bütünleşmek için Türk kültürünün bazı yönlerini değiştirmesi gerektiği görüşünü ifade etmektedir (Kiremit ve Akfırat, 2021: 113).

Bireycilik: Göçmenlerin grup kimliklerinden bağımsız olarak kültürel uyumun önemini yitirdiği ve bireysel özelliklerine göre değerlendirildiği bir yönelimdir (Kiremit ve Akfırat, 2021: 113).

Asimilasyon: Antalya'da yaşayan yerel halkın, göçmenlerin kendi kültürel kimliklerini sürdürmek yerine, Türk kültürünü benimsemelerine ve ev sahibi kültürle etkileşimde bulunmalarına olan istekliliğini ifade etmektedir. Bu strateji, göçmenlerin kendi kültürlerinden kopmalarını ve Türk kültürüne daha yakınlaşmalarını açıklamaktadır (Kiremit ve Akfırat, 2021: 113).

Dışlama: Antalya'da yaşayan yerel halkın, göçmenlerin kendi kültürlerini sürdürmelerine tolerans göstermelerine rağmen, bu göçmenlerin Türk kültürünü benimsemelerini reddetmelerini ifade eder. Bu tutumu benimseyen kişiler, göçmenlerin ev sahibi kültürleri sürdürme haklarına saygı duymazlar ve onları, Türk toplumunun tam ve eşit haklara sahip üyeleri olarak kabul etmezler (Kiremit ve Akfırat, 2021: 113).

Ayrırma: Antalya'da yaşayan yerel halkın, göçmen grubun kendi kültürlerini sürdürmelerine ve Türk kültürü ile etkileşime girmemelerine yönelik tutumudur. Bu strateji, göçmenlerin izolasyona yönlendirilmesi anlamına gelmektedir (Kiremit ve Akfırat, 2021: 113).

Bu çalışmada, ev sahibi kültürün göçmenlere yönelik geliştirdiği kabullenici (bütünleşme) ve reddedici (ayırma) strateji kavramları üzerinde durulacaktır.

Kültürleşme, başlangıçta göçmen gruplarının ev sahibi grubun kültürünü ve dilini benimsemesinin beklendiği doğrusal, tek yönlü bir asimilasyon süreci olarak tanımlamaktaydı. Ancak, günümüzde bu süreç, göçmenler ile ev sahibi toplum arasında karşılıklı bir etkileşimin olduğu ve her ikisinin de değişebileceği varsayıldığı iki yönlü bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Sam, 2006: 17). Bu bağlamda, kültürleşme sadece göçmenlerin uyum sağlamak zorunda olduğu bir süreç değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun da göçmenlerin kültürel farklılıklarına ve katkılarına uyum sağladığı, karşılıklı bir değişim süreci olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye'ye, Suriye İç Savaş'ının ardından gelen göç dalgasının incelendiği bir araştırmada, geçici koruma ile gelen Suriyeli göçmenlerin kalıcı olmaya başladığı düşüncesinin oluştuğu, Suriyelilere yönelik yerel halkta olumsuz algı geliştiği; bu yüzden sosyal uyum

konusunun üzerinde durulması gerektiğinden bahsedilmektedir. Araştırmada varılan sonuç; Suriyelilerin git gide kapalı bir topluluk haline geldiği, hâkim kültürle aralarında mesafe olduğu ve toplumdan ayrışma risklerinin yüksek olduğudur (Uslu, 2022: 229). Kabullenici ve reddedici stratejiler bağlamında incelendiğindeyse bu araştırmanın sonucu Suriyeli göçmenlerin reddedici stratejiyi benimseme riskinin yüksek olduğunu göstermektedir. Yangın'ın (2017: 4) Hatay'da yaptığı araştırmada, Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlar incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, yerel halkın göçmenlere karşı benimsediği kültürleşme stratejileri; çoklu kimlik algısı, tehdit algısı, göçmenlere yüklenen anlamlar ve gruplar arası benzerlik algısıyla bağlantılıdır. Hatay'da Suriyeli göçmenlerle yapılmış başka bir çalışmada, katılımcıların önemli bir kısmının kendi öz kültürlerinden kopmadan, ev sahibi toplum olan Türk kültürüne uyum sağlama eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (Ağcadağ Çelik, 2023: 587). Bu yönüyle Suriyeli göçmenlerin kabullenici strateji yönelimlerinin daha güçlü olduğu söylenebilir.

Literatürde yer alan araştırmalarda, kültürleşme stratejileri farklı kültürel gruplar kapsamında incelenmiştir. Örneğin, Çinli göçmen işçilerle yapılan bir araştırmada, en iyi uyum stratejisinin entegrasyon olduğu ve bunun hem sosyal kimlik hem de mekân kimliği açısından bireyin iyi oluşunu artırdığı bulunmuştur. Buna karşılık, marjinalleşmenin en olumsuz uyum stratejisi olduğu ve bireylerin sosyal aidiyetlerini zayıflatarak uyum sürecini zorlaştırdığı görülmüştür (Gui vd., 2012: 608). İngiltere'de bir okulda yapılan bir araştırmada ise Türk öğrencilerin kültürleşme stratejileri incelenmiş ve en yaygın stratejinin kabullenici yönelim olduğu belirlenmiştir. Yani öğrenciler hem kendi kültürel kimliklerini korumakta hem de içinde bulundukları toplumun değerlerini benimsemektedir. Bunun yanında, reddedici yönelim de gözlemlenmiş ve bu stratejinin okula aidiyet duygusunu olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir (Kılıçoğlu vd., 2015: 195). Almanya'da yapılan bir araştırmada ise Türk göçmenlerin etnik kültürlerini devam ettirme ve Alman toplumunun kültürünü benimseme düzeylerinin kuşaklar arasında anlamlı ölçüde farklılaştığını göstermektedir. Buna göre, yeni kuşaklar Alman kültürünü benimsemeye daha yatkınken, eski kuşaklar kendi etnik kültürlerini sürdürmeye daha fazla önem vermektedir. Ayrıca kültürleşme sürecinde yalnızca kuşak farkının değil, Almanya'da uygulanan göç ve entegrasyon politikalarının da belirleyici olduğu ortaya konmuştur (Şahin, 2010: 103).

Ermeniler üzerine yapılan bir araştırmada, Lübnan'daki Ermeni topluluğunun ayrılma stratejisini tercih ettiği, yani kendi kültürlerini koruma eğiliminde olup ev sahibi toplumla daha sınırlı bir etkileşim kurdukları belirlenmiştir. Benzer şekilde, Fransa ve ABD'de yaşayan Ermenilerin ise büyük ölçüde asimilasyon stratejisini benimsedikleri, yani ev sahibi toplumun kültürüne daha fazla uyum sağladıkları, ancak bunun yanında nispeten az da olsa entegrasyon

stratejisini de tercih ettikleri görülmüştür (Çakaş, 2018: 31). Bu bağlamda, Ermenilerin yaşadıkları ülkeye bağlı olarak farklı kültürleşme stratejileri benimsedikleri ve özellikle Lübnan’da yerel kültüre karşı daha reddedici, Batı ülkelerinde ise daha kabullenici bir tutum sergiledikleri söylenebilir. Bu çalışmalar ayrıca farklı göçmen gruplarının kültürleşme stratejilerinin ev sahibi toplumla kurdukları ilişkiler, kuşak farkları ve bulundukları ülkenin entegrasyon politikaları gibi çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Benzer şekilde, bu araştırmada da Ukraynalı ve Suriyeli göçmenlerin Türkiye bağlamında hangi kültürleşme stratejilerini benimsediği ve bu stratejilerin yerel halkla kurdukları ilişkiler, tehdit algısı ve yabancı düşmanlığı gibi sosyal psikolojik değişkenlerle nasıl bir etkileşim içinde olduğu incelenmektedir.

Kültürleşme stratejilerinin yerel halkın göçmenlere yönelik tutumlarıyla nasıl ilişkili olduğu da önemli bir konudur. Araştırmalar, kabullenici strateji yönelimini benimseyen bireylerin gruplar arasında daha olumlu duygular beslediğini ve daha az önyargı taşıdığını göstermektedir. Kabullenici strateji, en az tehdit algısıyla ve çokkültürlülüğe en fazla destekle ilişkilendirilmiştir (Celeste vd., 2014: 317). Buna karşılık, tehdit algısının arttığı durumlarda yerli halkın reddedici strateji yönelimini benimsediği ve göçmenlerin ev sahibi toplumla bütünleşmesini zorunlu görmeye daha yatkın olduğu bulunmuştur. Tehdit algısı yükseldikçe hem yerli halk hem de kültürel olarak yerli halka daha yakın olan göçmen grupları, çokkültürlülüğü daha az desteklemektedir. Başka bir deyişle, farklı kültürlerin bir arada yaşamasına karşı daha mesafeli bir tutum sergilenmektedir (Callens vd., 2019: 285). Ayrıca, tehdit algısının ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik tutumlarını belirlemede en etkili faktörlerden biri olduğu gösterilmiştir (Florack vd., 2003: 633).

Bu bağlamda, Ukraynalı ve Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan araştırmalar, yerli halkın farklı göçmen gruplarına yönelik tutumlarının değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Soylu’nun (2025: 6) çalışmasında, Türklerin Ukraynalılara karşı kabullenici strateji yönelimi gösterdiği, ancak Suriyelilere karşı reddedici strateji yönelimi benimsediği belirlenmiştir. Genel olarak ifade edildiğinde, Ukraynalılar daha olumlu algılanırken, Suriyeliler daha fazla dışlanmakta ve tehdit algısı bu dinamikleri daha da karmaşık hale getirmektedir.

Kültürleşme stratejilerini etkileyen bir diğer önemli faktör ise bireylerin kimlik algılarıdır. Kiremit ve Akfırat’ın (2021: 107) Hatay’da yaşayan Suriyelilere yönelik yaptığı araştırmada, yerli halkın ulusal, etnik ve dini kimlikleriyle kurdukları bağın, Suriyelilere karşı daha kabullenici veya dışlayıcı tutum geliştirmelerinde belirleyici olduğu gösterilmiştir. Başka bir ifadeyle, eğer Suriyeli göçmenler tehdit olarak algılanıyorsa, yerli halkın reddedici strateji

yönelimleri artmaktadır. Benzer şekilde, Çakaş'ın (2018: 46) Ermeni Diasporası üzerine yaptığı çalışmada, Ermenilerin göç ettikleri ülkelerde belli kimliksel özelliklerini korudukları ancak ev sahibi ülkelerin sosyal koşullarına göre farklı kültürleşme stratejileri geliştirdikleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, kültürleşme stratejileri göçmen grupların sosyal uyum süreçlerinde belirleyici bir rol oynamakta ve bu süreç yerli halkın göçmenlere yönelik tutumlarıyla karşılıklı etkileşim içinde şekillenmektedir. Literatürde yer alan çalışmalar, tehdit algısının arttığı durumlarda reddedici strateji yönelimlerinin güçlendiğini ve çokkültürlülüğe olan desteğin azaldığını göstermektedir. Bu bağlamda, çalışmamız Antalya'da yaşayan Türk yerel halkın Suriyeli ve Ukraynalı gruplara karşı yabancı düşmanlığı, tehdit algısı, ulusal özdeşleşme ve olumsuz tutumlarını bağımsız değişkenler olarak; kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafeyi bağımlı değişkenler olarak ele almaktadır. Bu çalışmanın bulguları, göçmenlerin ve ev sahibi toplumun sosyal uyum süreçlerine dair daha kapsamlı bir bakış açısı sunarak, göç ve entegrasyon politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

2.6. Sosyal Mesafe

Çalışmamızda yer alan son bağımlı değişken olan sosyal mesafe, sosyal psikoloji bağlamında, bireylerin farklı sosyal gruplara (ırk, din, milliyet vb.) karşı hissettikleri yakınlık veya uzaklık düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Yiğitoğlu ve Vural, 2019: 1944). Sosyal mesafe, göçle birlikte ortaya çıkabilecek yabancı düşmanlığının olası sonuçlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal mesafe, bu çalışmada özel yaşamı paylaşma ve sosyal yaşamı paylaşma olmak üzere iki boyutta ele alınmaktadır (Kiremit ve Akfırat, 2021: 113). Özel yaşamı paylaşma, bireylerin göçmenlerle yakın kişisel ilişkiler kurma istekliliğini ifade eder. Örneğin, bir göçmenle evlenmek, onu aileden biri olarak görmek veya yakın arkadaş olarak kabul etmek, özel yaşamı paylaşma düzeyiyle ilgilidir. Sosyal yaşamı paylaşma ise daha geniş toplumsal bağlamda göçmenlerle aynı ortamda bulunma isteğini ifade eder. Örneğin, göçmenlerle aynı mahallede yaşamak, aynı iş yerinde çalışmak ya da çocuklarının aynı okula gitmesini kabul etmek sosyal yaşamı paylaşma düzeyinin göstergeleri arasındadır.

Bu çalışmada sosyal mesafenin belirleyicilerinden biri olarak tehdit algısı da ele alınmaktadır. Çalışmada kullanılan tehdit algısı ölçeği, ekonomik temelli tehdit ve sembolik/kültürel tehdit olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Entegre Tehdit Teorisinde bahsedildiği üzere; ekonomik temelli tehdit, göçmenlerin yerel halkın iş, gelir ve ekonomik fırsatlarını olumsuz etkileyebileceğine dair algıyı ifade etmektedir. Sembolik/kültürel tehdit ise

göçmenlerin, ev sahibi toplumun değerleri, dili ve kültürel kimliği üzerinde olumsuz bir değişime yol açabileceğine dair endişeleri kapsamaktadır (Stephan ve Stephan. 2000: 24).

2.6.1. Mevcut Çalışmalar ve Hipotezler

Bu bağlamda, tehdit algısının yüksek olması hem özel yaşamı hem de sosyal yaşamı paylaşma isteğini azaltarak sosyal mesafenin artmasına neden olabilir. Sosyal mesafe kavramının anlamını netleştirirken, özellikle sosyal mesafedeki artışın ev sahibi toplumun göçmenlerle olan etkileşimini azaltacağını, azalmanın ise bu etkileşimi artıracağını belirtmek gerekmektedir. Kaygısız (2021: 6-7) tarafından yapılan bir çalışmada, Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların, sosyal mesafe ve verilen hizmetler konusunda olumsuz bir ilişki gösterdiği saptanmıştır. Bu da olumsuz tutumların, sosyal mesafeyi artıran bir etmen olarak rol oynadığını göstermektedir. Yiğitoğlu ve Vural (2019: 1941) tarafından yapılan bir araştırma, kendisini Türk olarak ifade eden bireylerin, Suriyeli göçmenlere karşı daha mesafeli olduklarını ve bu kişilerin duygu ve düşüncelerinin olumsuz, önyargılı ve ayrımcı eğilimler taşıdığını ortaya koymuştur.

Ayrıca, yabancı düşmanlığının artışıyla sosyal mesafenin de arttığı, yani bir kişi ne kadar yabancı düşmanıysa, göçmenlerle o kadar az etkileşimde bulunmayı tercih ettiği yapılan bir araştırmada belirtilmiştir (Genkova ve Grimmelsmann, 2022: 314). Sosyal teması ele alırken, bu temanın niteliğinin yabancı düşmanı tutumları anlamlı şekilde yordadığı da bulunmuştur (Bozdağ, 2020: 87). Buradan çıkarılacak sonuç, sosyal mesafenin arttığı ortamda, göçmenlerle olan etkileşimin de azaldığıdır.

Literatürde yer alan bulgulara göre, Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafe düzeyinin kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Eski vd., 2023: Yiğitoğlu ve Vural, 2019: Eser ve Uygur, 2019: 131). Ayrıca, eğitim düzeyinin sosyal mesafe üzerindeki etkisinin tehdit algısının aracılığıyla şekillendiği Halperin ve diğerleri (2007: 459) tarafından vurgulanmıştır. Ulusal özdeşleşme bağlamında ise milliyetçilik düzeyi arttıkça, bireylerin Suriyelilerden algılanan tehdidin ve sosyal mesafesinin de arttığı saptanmıştır (Sesli, 2024: 1248). Etnik kimlikler açısından değerlendirildiğinde de Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal mesafede anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Özellikle, Türk kimliğini benimseyen katılımcıların sosyal mesafe düzeylerinin daha yüksek olduğu, Kürt kimliğini benimseyenlerin ise daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Eser ve Uygur, 2019: 131).

Üniversite öğrencilerinin Suriyeli göçmenlere yönelik tutumları ise genellikle mesafeli ve onları tehdit olarak algılama yönünde olmuştur (Sesli, 2024: 91). Göçmenlere yönelik ahlaki dışlamada hem tehdit algısının hem de sosyal mesafenin önemli bir yer tuttuğu görülmüştür (Hadarics vd., 2020: 788). Ayrıca, toplumsal uzaklık bağlamında yapılan bir araştırma, yerli

halkın Suriyeli göçmenlere yönelik toplumsal uzaklık derecesinin yüksek olduğunu ve bu mesafenin mevcut koşullar değişse dahi değişmeyeceğini ortaya koymuştur (Yıldırım, 2019: 343). Türk, Arap ve Kürt kimlik gruplarının Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlarının araştırıldığı bir çalışmada, Türk kimlik grubunun Suriyeli göçmenlere karşı daha güçlü bir olumsuz tutum sergilediği ve bu grubun sosyal mesafeyi daha fazla arttırdığı belirlenmiştir (Baş, 2023).

Bu çalışmada sürecin belirlenmesinde etkili olan bir araştırmada Yangın Kiremit ve Akfırat (2021: 107), Hatay’da yaşayan yerli halkın etnik, dini/mezhepsel ve ulusal kimliklerle özdeşleşmesinin bağımsız; kabullenici ve reddedici kültürleşme stratejilerini benimsemenin bağımlı ve algılanan tehdidin aracı değişken olarak ele alındığı altı farklı model analiz etmiştir. Bulgular ise iç gruplarla özdeşleşmenin kültürleşme yönelimlerini hem doğrudan hem de tehdit algısı aracılığıyla yordadığını göstermiştir.

Sonuç olarak, sosyal mesafeyi ele alırken sadece bireysel düzeydeki bulgulara değil, aynı zamanda toplumlar arası ilişkilerdeki yansımalarına da dikkat edilmelidir. Bu bulgular, sosyal mesafenin toplumsal uyum ve entegrasyon üzerindeki kritik rolünü vurgulamaktadır. Sosyal mesafe, göçmenlerle etkileşimi, toplumsal yapıyı ve toplumların birbirine duyduğu güveni doğrudan etkileyen bir faktördür. Bu nedenle, sosyal mesafenin anlaşılması, göçmen entegrasyonunu ve toplumlar arası ilişkilerin yönetilmesini anlamada kritik öneme sahiptir.

Diğer yandan sosyal medya, savaşlarda propaganda aracı olarak kullanılmakta ve kadınlar, mağduriyetleri üzerinden tarafların haklılıklarını savunmalarına yardımcı olmaktadır. Suriye iç savaşı ve Ukrayna-Rusya savaşında Suriyeli ve Ukraynalı kadınların Twitter paylaşımlarında farklı şekilde sunulduğu gözlemlenmiştir. Ukraynalı kadınlar, savaşan kahramanlar olarak betimlenirken, Suriyeli kadınlar daha çok savaş mağdurları ve muhtaç kişiler olarak gösterilmiştir (Akar ve Ekmekçi, 2023: 119). Ayrıca, Avrupa ülkeleri 2022’deki Ukrayna-Rusya savaşının ardından Ukraynalı göçmenlere daha insani bir yaklaşım sergileyerek onlara hızla yardım sağlamış ancak diğer göçmenlere karşı ayrımcı tutumlar benimsenmiştir. Bu ayrımcılık Avrupa medyasına yansımış ve iki grup arasında belirgin bir fark ortaya çıkmıştır (Karaca ve Tepealtı, 2024: 235).

Çeşitli göçmen gruplarını ağırlayan ülkemize Ukrayna-Rusya Savaşı kapsamında bakıldığında, savaşın ardından dünyayı ve ülkemizi, özellikle Akdeniz coğrafyasını derinlemesine etkileyen sonuçlar olduğunu görebilmekteyiz. Bu savaş, dünya genelinde gıda, yakıt ve gübre fiyatlarını artırarak yoksulluk ve gıda güvensizliği konularında endişelere sebep olmuştur. Ülkeler arasında farklılıklar bulunmasına karşın, araştırma sonuçları 27,2 milyon insanın yoksulluğa ve 22,3 milyon insanın açlığa itildiğini göstermektedir (Arndt vd., 2023).

Çatışmaların ekonomik etkisi, göç bağlantıları ve güven dahil olmak üzere çeşitli küresel kanallar aracılığıyla dalgalanmalar yaşanmıştır (Orhan, 2022: 141). Ukrayna'dan, bu insani kriz sonucu göç edenlerin önemli bir kısmı (çoğunlukla kadınlar, çocuklar ve yaşlılar), daha güvenli yaşam koşulları arayışıyla yurt dışına çıkmış ve Polonya (tüm göçmenlerin yaklaşık %60'ına ev sahipliği yapmıştır), Romanya, Macaristan, Slovakya ve Almanya'ya göç etmişlerdir (Gerlach ve Ryndzak, 2022: 17).

Türkiye'ye coğrafi olarak yakın konumda bulunan Ukraynalılar, savaş sürecinde ülkemize göç etmiştir. Bu göç hareketinde Akdeniz bölgesi, Ukraynalı göçmenlerin en yoğun yerleştikleri bölge olurken Antalya da tercih edilen öncelikli iller arasında yer almıştır.

Türkiye, göçmen nüfus ağırlama konusunda Akdeniz bölgesinin öncü alanlarından biri konumundadır. Bu kapsamda Antalya, Suriyeli, Afgan, Ukraynalı ve Rus olmak üzere çeşitli göçmen gruplarına ev sahipliği yapmaktadır.

Literatür incelendiğinde, Türkiye'ye göç etmiş Suriyeli göçmen gruplarını konu alan birçok araştırma bulunmaktadır ancak Ukraynalı göçmen gruplarına odaklanan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu durum, akademik yazında önemli bir boşluk oluşturmaktadır.

Bu tez çalışması, savaş nedeniyle göç etmiş iki farklı grubun sosyal psikolojik kavramlar çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmesini amaçlamaktadır. Özellikle literatürde az sayıda bulunan Ukraynalı göçmenler konusundaki çalışmaları kapsamı açısından, bu araştırma, mevcut boşluğu doldurmaya yönelik önemli bir katkı sunmaktadır.

Bahsi geçen çalışmalar gibi Antalya'da yaşayan yerel halkın da Suriyelilerden algılanan tehdit, olumsuz tutumlarının Ukraynalı göçmenlere kıyasla daha yüksek olduğu; sosyal mesafenin ise özel ve sosyal yaşamı paylaşma bağlamında daha fazla olduğu öngörülmektedir.

Alan yazında araştırmalar yapılması sonucu, bu tez çalışması kapsamında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

- Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlerden algılanan tehdit, olumsuz tutumlar, kişinin ulusal özdeşleşmesi ve yabancı düşmanlığı arttıkça reddedici stratejiler ve sosyal mesafe artacaktır.
- Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlerden algılanan tehdit, olumsuz tutumlar, kişinin ulusal özdeşleşmesi ve yabancı düşmanlığı arttıkça kabullenici stratejiler azalacaktır.
- Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı düzeyi Ukraynalılar ile kıyaslandığında daha yüksek olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, çalışmada kullanılan veri toplama araçları ve örneklem grubu ile bulgular yer almaktadır.

3.1. Örneklem

Araştırmaya, ülkemizde Antalya ilinde ikamet etmekte olan, Ukraynalı ve Suriyeli olmayan yerel halktan 259 kişi katılım sağlamıştır. Katılımcılar, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak kartopu ve amaçsal örnekleme yöntemiyle araştırmaya katkı sağlamıştır. Araştırmaya katılan kişilerin yalnızca Antalya’da yaşıyor olması gerektiğinden; 259 kişiden 3 kişinin Antalya dışında yaşadığı için, 1 kişi de yaşadığı ili Antalya olarak belirtmediği için veri setinden çıkarılmıştır. 3 kişi ise analiz öncesi uç veri oluşturduğu için araştırmaya dahil edilmemiştir. Dolayısıyla bu çalışma 252 katılımcı (185 Kadın, 67 Erkek) ile yürütülmüştür ve çalışmadaki katılımcıların genel yaş ortalaması (1 kişi yaşını belirtmemiştir) 25.61’dir ($SS=9.190$). En düşük yaş 18 iken en yüksek yaş 69’dur. Katılımcılardan tam zamanlı istihdam şeklinde çalışan 54 kişi varken yarı zamanlı istihdam 9 ve işsiz durumda olan 8 kişi, serbest meslek olarak çalışan 13, ev hanımı 9, öğrenci olan ise 158 kişidir. Ayrıca 1 katılımcı da emekli olduğunu belirtmiştir. Eğitim durumu olarak okuryazarlıktan doktora seviyesine kadar bir derecelendirme mevcuttur ve katılımcılardan 157 kişi 2 yıllık yüksek okul altında eğitime sahipken 95 kişi 2 yıllık yüksek okul ve üstüdür. Yaşamın çoğunun geçtiği yer açısından büyükşehirde yaşama 121 kişi tarafından ifade edilmişken ilde yaşama 58, ilçe 63, köyde yaşamış olma seçeneği ise 10’dur. Demografik bilgilere ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 2: Demografik bilgiler

	Ort	SS
Antalya’da yaşama süresi (ay)	170.23 (14,18 yıl)	129.126
Yaş	25.61	9.190

Tablo 3: Sosyodemografik Bilgiler

Sosyodemografik Bilgiler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	185	73.4
Erkek	67	26.6

İlişki durumu

Romantik ilişkisi olmayan	98	38.9
Romantik ilişkisi olan	97	38.5
Sözlü/Nişanlı	5	2.0
Evli	50	19.8
Boşanmış	2	.8

İş Durumu

Tam zamanlı istihdam	54	21.4
Yarı zamanlı istihdam	9	3.6
İşsiz	8	3.2
Serbest meslek	13	5.2
Ev hanımı	9	3.6
Öğrenci	158	62.7
Emekli	1	.4

Eğitim Durumu

Okuryazar	5	2.0
İlkokul	4	1.6
Ortaokul	1	.4
Lise	147	58.3
Yüksek okul (2 yıllık)	9	3.6
Üniversite	75	29.8
Yüksek lisans	7	2.8
Doktora	4	1.6

Yaşamın Çoğunun Geçtiği Yer

Büyükşehir	121	48.0
İl	58	23.0
İlçe	63	25.0
Köy	10	4.0

3.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak; Demografik Bilgi Formu, Ev Sahibi Topluluk Kültürleşme Ölçeği, Tehdit Algısı Ölçeği, Ulusal Özdeşleşme Ölçeği, Bogardus Sosyal Mesafe Ölçeği, Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği ve Göçmenlere Yönelik Olumsuz Tutumun Geliştirilmesi ve Ön Onaylanması Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklerden Ulusal Özdeşleşme Ölçeği dışındaki tüm ölçekler hem Suriyeli hem Ukraynalı göçmenler için katılımcılar tarafından ayrı ayrı puanlanmıştır.

3.2.1. Demografik Bilgi Formu

Bu form, katılımcılarla ilgili sosyodemografik bilgilere ulaşabilmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Hazırlanan formda cinsiyet, yaş, eğitim durumu, iş durumu, kişinin içinde yaşadığı topluma kıyasla kendi gelir seviyesini nerede gördüğü, medeni durumu, romantik ilişki durumu, (varsa) kaç çocuğu olduğu, yaşadığı şehir, kaç yıldır Antalya’da yaşadığı, Antalya’da yaşamaktan ne kadar memnun olduğu, yaşamının çoğunu nerede geçirdiği soruları yer almıştır.

3.2.2. Ev Sahibi Topluluk Kültürleşme Ölçeği (ETKÖ)

Ölçek Bourish ve diğerleri tarafından 1997 yılında Etkileşimli Kültürleşme Modeli’nin (EKM) teorik çerçevesine uygun olarak geliştirilmiş olup 2016 yılında ölçek madde ve boyutları yeniden düzenlenip yayınlanmıştır. Akfırat ile Yangın (2018) tarafından, Bourish ve diğerleri tarafından yayınlanan bu düzenleme üzerine; ölçeğin psikometrik özellikleri incelenmiş ve bir grup araştırmacı tarafından Türkçe’ye çevrilip uyarlanmıştır. 18 maddeden oluşan bu ölçeğin üçer maddeden oluşan altı alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutlar; bütünleşme, asimilasyon, ayırma, dışlama, bireycilik ve dönüşümcü-bütünleşmedir.

Ev Sahibi Topluluk Kültürleşme Ölçeği’nin (ETKÖ) Türkçe formunun Etkileşimli Kültürleşme Modeli’nin (EKM) kuramsal yaklaşımına ve ölçeğin orijinal faktör yapısına uygun şekilde altı ayrı faktöre yüklendiği ve yapı geçerliğine sahip olduğu araştırmacılar tarafından yapılan analizler sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, ETKÖ’de yer alan altı faktörün ifade ettiği altı yönelim EKM’de kabullenici ve reddedici yönelimler olarak ikiye ayrılmaktadır (Akfırat ve Yangın, 2018; 506). Tarafımızca yapılan çalışmada da araştırmacıların belirttiği haliyle kabullenici ve reddedici yönelimler olarak iki haliyle ele alınmıştır. Bu ölçek 5’li likert şeklinde katılımcılar tarafından doldurulmaktadır ve ETKÖ’den elde edilen yüksek puanlar, ilgili alt boyutun temsil ettiği kültürleşme tutumunun yoğunluğunu göstermektedir. Bütünleşme ve dönüşümcü-bütünleşme yüksek puanları, karşılıklı uyum ve kapsayıcı kabullenici tutumları yansıtmaktadır.

Akfirat ile Yangın (2018)'ın çalışmasında ölçeğin her bir faktörüne ilişkin Cronbach alfa katsayıları şu şekilde bulunmuştur; asimilasyon için .82; entegrasyon için .81; ayırma için .81; dışlama için .89; bireycilik için .88; dönüşümsel bütünleşme için ise .84'dür.

Bu çalışmada sadece kabullenici (entegrasyon) ve reddedici (ayırma) stratejiler kullanılmıştır. Bu alt boyutların güvenirlik katsayıları kabullenici stratejilerde Suriyeli göçmenler için .84; Ukraynalı göçmenler için .82; reddedici stratejilerde Suriyeli göçmenler için .83, Ukraynalı göçmenler için .84 olarak bulunmuştur.

3.2.3. Tehdit Algısı Ölçeği

McLaren ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen ve 5 maddeden oluşan ölçek 5'li likert tipindedir (1=Hiç Katılmıyorum, 5= Tamamen Katılıyorum). Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek tehdit algısına, düşük puanlar ise düşük tehdit algısına karşılık gelmekle beraber ölçeğin orijinali üç maddeden oluşan ekonomik temelli tehdit ve iki maddeden oluşan sembolik/kültürel tehdit alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçek maddeleri İngilizce orijinalinden Türkçe'ye Akfirat ve Yangın Kiremit tarafından (2018) uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinalindeki 2 faktörlü yapı, araştırmacılar tarafından uyarlanan örneklemde ortaya çıkmamış; bütün maddeler tek bir faktör altında toplanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .68'dir. Bu çalışmada güvenirlik katsayısı hem Suriyeli hem Ukraynalı göçmenler için .72 olarak bulunmuştur.

3.2.4. Ulusal Özdeşleşme Ölçeği

Reicher ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen dört maddeli ölçek 5'li likert tipindedir (1=Hiç Katılmıyorum, 5=Tamamen Katılıyorum). Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde, düşük puanlar ise düşük düzeyde ulusal özdeşleşmeye işaret etmektedir. Ölçek maddeleri İngilizce orijinalinden Akfirat ve Yangın (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Akfirat ve Yangın (2018)'ın çalışmasında ölçek maddeleri tek bir faktör altında toplanmış ve Cronbach alfa katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise güvenirlik katsayısı .79'dur.

3.2.5. Bogardus Sosyal Mesafe Ölçeği

Ölçek Emery Bogardus tarafından 1925 yılında geliştirilmiştir. Herhangi bir alanda sosyal mesafenin ölçülmesini amaçlamakla beraber araştırmacılar bu ölçek sayesinde sosyal grupların kutuplaşmalarını ölçmektedir.

Ölçek 12 maddeden, 5'li likert seçeneğinden (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) ve iki alt boyuttan oluşmaktadır; özel yaşamı paylaşma ve sosyal yaşamı paylaşma. Yapılan çalışmada kullanılan bu ölçek iki alt boyutu ele alınarak kullanılmış ve "sosyal mesafeyi paylaşma" şeklinde yorumlanmıştır. Özel yaşamı ve sosyal yaşamı paylaşma

alt boyutlarının puanı arttıkça özel yaşamı ve sosyal yaşamı paylaşma arzusu artmakta, puanların düşmesiyle özel yaşamı ve sosyal yaşamı paylaşma arzusu azalmaktadır.

Ölçek, 2022 yılında Gülsoy ve Kanbir tarafından uyarlanmıştır ve ölçeğin güvenirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada güvenirlik katsayısı, Suriyeli göçmenlerin özel yaşamı paylaşma alt boyutu için .90, sosyal yaşamı paylaşma alt boyutu için .91, Suriyeli göçmenler için toplam .94; Ukraynalı göçmenlerin özel yaşamı paylaşma alt boyutu için .84, sosyal yaşamı paylaşma alt boyutu için .89, Ukraynalılar için toplam güvenirlik katsayısı ise .91 olarak bulunmuştur.

3.2.6. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği

Yabancı Düşmanlığı Ölçeği'nin orijinal hali Kees Van Der Veer ve diğerleri tarafından 2011 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal hali 14 maddeden oluşmaktadır ve araştırmacılar tarafından oluşturulan 30 maddelik soru havuzuyla Hollanda'da 193, Norveç'te 303, Amerika'da 608 kişiden veri toplanmıştır.

Ölçek Özmeye ve diğerleri tarafından (2018) Türkçe'ye uyarlanmıştır. Orijinal ölçekte yer alan 14 madde Özmeye ve diğerleri tarafından da kullanılmış ve geçerlilik ile güvenirlik çalışması yapılması ardından 11 maddeden ve tek faktörlü bir yapıdan oluştuğu görülmüştür. Yabancı Düşmanlığı Ölçeği orijinal halindeki gibi Türkçe formunda da 5'li likert şeklindedir ve "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneğinden, "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneği arasında puanlanmaktadır. Puanların yükselmesi yabancı düşmanlığı riskinin arttığı anlamına gelmektedir. Bu çalışmada güvenirlik katsayısı Suriyeli göçmenler için .88, Ukraynalı göçmenler içinse .86'dır.

3.2.7. Göçmenlere Yönelik Olumsuz Tutumun Geliştirilmesi ve Ön Onaylanması Ölçeği

Ölçeğin orijinal hali Varela ve diğerleri (2013) tarafından oluşturularak, göçmenlere yönelik olabilecek olumsuz tutumları belirlemeyi ve bu önyargıların etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Özgün halinde 12 madde ve beşli likert tipinden oluşan ölçek, Türkçe'ye Günay ve diğerleri (2019) tarafından uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmaları sonucunda ölçeğin özgün formunda olduğu gibi tek faktör altında toplandığı ve Cronbach Alfa değeri .81 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada güvenirlik katsayısı Suriyeli göçmenler için .86, Ukraynalı göçmenler içinse .85 olarak bulunmuştur.

3.3. İşlem

Çalışmaya Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan onay alındıktan sonra başlanmış ve çalışma için toplanan verilerin tamamı Google Forms aracılığı ile çevrimiçi olarak elde edilmiştir. Çalışmaya

başlanmadan önce katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmanın gönüllülük esasına dayalı olduğu, araştırmanın herhangi bir aşamasında kimlik bilgisinin istenmediği, verilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve araştırmayı istendiği an yarıda bırakabilecekleri belirtilmiştir. Araştırma sorularını cevaplamak yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür ve araştırma sonunda katılımcılara araştırmaya katıldıkları için teşekkür edilmiştir.

Çalışmaya bilgilendirmiş onam formunu onaylayarak başlayan katılımcılar, Demografik Bilgi Formunu doldurmuş ve geriye kalan 6 bölümü ölçek sorularını cevaplayarak doldurmaya devam etmiştir. Bu 6 ölçek sırasıyla; Ev Sahibi Topluluk Kültürleşme Ölçeği, Tehdit Algısı Ölçeği, Ulusal Özdeşleşme Ölçeği, Bogardus Sosyal Mesafe Ölçeği, Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği ile Göçmenlere Yönelik Olumsuz Tutumun Geliştirilmesi ve Ön Onaylanması Ölçeği'dir. Bu ölçeklerden Ulusal Özdeşleşme Ölçeği dışındaki tüm ölçekler hem Suriyeli hem Ukraynalı göçmenler için ayrı olarak katılımcılar tarafından puanlanmıştır.

3.4. Bulgular

Bu çalışmanın amacı Antalya'da yaşayan halkın Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlere yönelik algılarını belli sosyal psikolojik değişkenler açısından ölçmektir. Bu değişkenler tehdit algısı, yabancı düşmanlığı, kültürleşme açısından kabullenici ve reddedici stratejiler, sosyal mesafe açısından özel yaşamı paylaşma ve sosyal yaşamı paylaşma, ulusal özdeşleşme ve olumsuz tutumlardır. Bu kapsamda ölçeklerden elde edilen veriler, SPSS 27.0 paket programına girilerek analizler yapılmıştır. Çalışmaya katılım sağlayan katılımcılar arasında uç değerler olması sebebiyle 3 katılımcı çıkarılmış ve böylelikle her bir değişkenin normal dağılım göstermesi sağlanmıştır.

Değişkenlerin aralarındaki ilişkileri incelemek için korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 4: Değişkenler Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. TA_S	1														
2. TA_U	,48**	1													
3. OT_S	,72**	,36**	1												
4. OT_U	,48**	,58**	,68**	1											
5. UO	,12*	,20**	,20**	,27**	1										
6. YD_S	,69**	,36**	,85**	,58**	,18**	1									
7. YD_U	,34**	,63**	,49**	,81**	,29**	,58**	1								
8. K_KS_S	-,34**	-,14*	-,17**	-,08	,03	-,17**	-,08	1							
9. K_KS_U	-,19**	-,28**	-,05	-,10	,00	-,06	-,14*	,87**	1						
10. K_RS_S	-,27**	-,11	-,19**	-,12	-,04	-,15*	-,07	,68**	,59**	1					
11. K_RS_U	-,19**	-,24**	-,12*	-,15*	-,09	-,10	-,14*	,60**	,65**	,89**	1				
12. SM_OYP_S	-,51**	-,23**	-,48**	-,30**	-,29**	-,49**	-,24**	,24**	,14*	,28**	,21**	1			

13. SM_OYP_U	-,19**	-,50**	-,17**	-,39**	-,41**	-,19**	-,49**	,14*	,24**	,13*	,23**	,53**	1		
14. SM_SYP_S	-,49**	-,19**	-,47**	-,27**	-,27**	-,46**	-,17**	,36**	,24**	,47**	,41**	,74**	,40**	1	
15. SM_SYP_U	-,29**	-,44**	-,25**	-,35**	-,36**	-,27**	-,39**	,26**	,33**	,35**	,44**	,56**	,72**	,72**	1

TA_S=Suriyelilerden algılanan tehdit , TA_U=Ukraynalılardan algılanan tehdit , OT_S= Suriyelilere Yönelik Olumsuz Tutumlar, OT_U= Ukraynalılara Yönelik Olumsuz Tutumlar, UO=Ulusal Özdeşleşme, YD_S= Suriyelilere Yönelik Yabancı Düşmanlığı, YD_U= Ukraynalılara Yönelik Yabancı Düşmanlığı, K_KS_S=Kültürleşme Açısından Suriyelilere Yönelik Kabullenici Stratejiler, K_KS_U= Kültürleşme Açısından Ukraynalılara Yönelik Kabullenici Stratejiler, K_RS_S= Kültürleşme Açısından Suriyelilere Yönelik Reddedici Stratejiler, K_RS_U= Kültürleşme Açısından Ukraynalılara Yönelik Reddedici Stratejiler, SM_OYP_S=Sosyal Mesafe Açısından Suriyelilere Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma, SM_OYP_U= Sosyal Mesafe Açısından Ukraynalılara Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma, SM_SYP_S= Sosyal Mesafe Açısından Suriyelilere Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma, SM_SYP_U=Sosyal Mesafe Açısından Ukraynalılara Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma
*p<.05, **p<.01

Ukraynalılardan algılanan tehdit değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit değişkeni arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=.48, p=.000$). Suriyelilere yönelik olumsuz tutum değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=.72, p=.000$) ve Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=.36, p=.00$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=.48, p=.000$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=.58, p=.001$) ve Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=.68, p=.000$) değişkenleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Ulusal özdeşleşme değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=.12, p=.048$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=.20, p=.001$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=.20, p=.001$) ve Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=.27, p=.000$) ile pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=.69, p=.000$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=.36, p=.000$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=.85, p=.000$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=.58, p=.000$) ve ulusal özdeşleşme ($r=.18, p=.004$) değişkenleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=.34, p=.000$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=.63, p=.000$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=.49, p=.000$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=.81, p=.000$), ulusal özdeşleşme ($r=.29, p=.000$) ve Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($r=.58, p=.000$) değişkenleri ile pozitif yönlü anlamlı ilişkiler vardır.

Kültürleşme açısından Suriyelilere yönelik kabullenici strateji değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=-.34, p=.000$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=-.14, p=.023$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=-.17, p=.006$) ve Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.17, p=.006$) değişkenleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler mevcuttur. Ukraynalılara yönelik kabullenici strateji değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r = -.19, p = .002$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=-.28, p=.000$) ve Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.14, p=.22$) değişkenleri arasında negatif yönlü; Suriyelilere

yönelik kabullenici strateji ile Ukraynalılara yönelik kabullenici strateji arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r=.87, p=.000$).

Suriyelilere yönelik reddedici strateji değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=.27, p=.000$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=.19, p=.003$), Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($r=.15, p=.018$) değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ukraynalılara yönelik reddedici strateji değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=.19, p=.002$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=.24, p=.000$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=.12, p=.049$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=.15, p=.016$) ve Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($r=.14, p=.024$) değişkenleri ile pozitif yönlü anlamlı; Suriyelilere yönelik reddedici strateji ile ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r=.89, p=.000$).

Sosyal mesafe kapsamında özel yaşamı Suriyeliler ile paylaşma değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=-.51, p=.000$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=.23, p=.000$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=-.48, p=.000$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=-.30, p=.000$), ulusal özdeşleşme ($r=-.29, p=.000$), Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.49, p=.000$), Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.24, p=.000$), Suriyelilere yönelik kabullenici strateji ($r=.24, p=.000$), Ukraynalılara yönelik kabullenici strateji ($r=.14, p=.030$), Suriyelilere yönelik reddedici strateji ($r=.28, p=.000$) ve Ukraynalılara yönelik reddedici strateji ($r=.21, p=.001$) değişkenleri ile anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ukraynalılara yönelik özel yaşam paylaşımı değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=-.19, p=.003$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=-.50, p=.000$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=-.17, p=.006$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=-.39, p=.00$), ulusal özdeşleşme ($r=-.41, p=.000$), Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.19, p=.000$), Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.49, p=.000$), Ukraynalılara yönelik kabullenici strateji ($r=.14, p=.026$), Ukraynalılara yönelik reddedici strateji ($r=.23, p=.000$), Suriyelilerle özel yaşam paylaşımı ($r=.53, p=.000$) değişkenleri ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.

Sosyal yaşamı Suriyeliler ile paylaşma değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=-.49, p=.000$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=-.19, p=.003$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=-.47, p=.000$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=-.27, p=.000$), ulusal özdeşleşme ($r=-.27, p=.000$), Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.46, p=.000$), Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.17, p=.006$), Suriyelilere yönelik kabullenici strateji ($r=.36, p=.000$), Ukraynalılara yönelik kabullenici strateji ($r=.24, p=.000$), Suriyelilerle

özel yaşam paylaşımı ($r=.74, p=.000$) ve Ukraynalılarla özel yaşam paylaşımı ($r=.40, p=.000$) ile anlamlı ilişkiler mevcuttur.

Sosyal yaşamı Ukraynalılar ile paylaşma değişkeni ile Suriyelilerden algılanan tehdit ($r=-.29, p=.000$), Ukraynalılardan algılanan tehdit ($r=-.44, p=.000$), Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ($r=-.25, p=.000$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutum ($r=-.35, p=.000$), ulusal özdeşleşme ($r=-.36, p=.000$), Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.27, p=.000$), Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($r=-.39, p=.000$), Ukraynalılara yönelik kabullenici strateji ($r=.33, p=.000$), Ukraynalılara yönelik reddedici strateji ($r=.35, p=.000$), Suriyelilerle özel yaşam paylaşımı ($r=.56, p=.000$), Ukraynalılarla özel yaşam paylaşımı ($r=.72, p=.000$) ve Suriyelilerle sosyal yaşam paylaşımı ($r=.72, p=.000$) değişkenleri ile anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Çalışmada kullanılan değişkenler açısından cinsiyetler arası farklara bakıldığında kadınlar ve erkekler arasında; tehdit algısı, olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme, yabancı düşmanlığı, kültürleşme açısından kabullenici ve reddedici tutumlar, sosyal mesafe açısından ise özel yaşamı paylaşma ve sosyal yaşamı paylaşma değişkenlerine ortalamalar yönünde herhangi bir fark olup olmadığını saptamak adına bağımsız gruplar için t-test analizi uygulanmıştır. Araştırma değişkenlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarında, Suriyelilerden algılanan tehdit açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(250)=-2.558, p=.011$). Erkek katılımcıların Suriyelilerden algıladığı tehdit ($Ort.=4.29, SS=.57$), kadın katılımcılardan ($Ort.=4.02, SS=.79$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Suriyelilere yönelik reddedici kültürleşme stratejileri açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($t(250)=2.85, p=.005$). Kadın katılımcıların Suriyelilere yönelik reddedici stratejileri ($Ort.=2.81, SS=1.14$), erkek katılımcılardan ($Ort.=2.34, SS=1.24$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Ukraynalılardan algılanan tehdit, her iki gruba yönelik olumsuz tutumlar, ulusal özdeşleşme, yabancı düşmanlığı, kabullenici stratejiler, Ukraynalılara yönelik reddedici stratejiler ve sosyal mesafe değişkenleri açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 5: Bağımsız Gruplar İçin T-Test Analizine Dayalı Cinsiyet Ortalamaları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t
TA_S	Kadın	185	4.02	.79	-2.56*
	Erkek	67	4.29	.57	
TA_U	Kadın	185	3.51	.83	.80
	Erkek	67	3.41	.80	

OT_S	Kadın	185	1.43	.83	-1.84
	Erkek	67	1.37	.89	
OT_U	Kadın	185	1.46	.85	1.64
	Erkek	67	1.43	.94	
UO	Kadın	185	4.3	.80	0.36
	Erkek	67	4.2	.92	
YD_S	Kadın	185	4.31	.72	-0.86
	Erkek	67	4.39	.52	
YD_U	Kadın	185	3.90	.74	1.68
	Erkek	67	3.72	.71	
K_KS_S	Kadın	185	2.68	1.14	
	Erkek	67	2.38	1.14	1.83
K_KS_U	Kadın	185	2.89	1.05	
	Erkek	67	2.67	1.09	1.46
K_RS_S	Kadın	185	2.81	1.14	
	Erkek	67	2.34	1.24	2.85**
K_RS_U	Kadın	185	2.98	1.07	
	Erkek	67	2.68	1.27	1.84
SM_OYP_S	Kadın	185	1.60	.80	1.35
	Erkek	67	1.45	.75	
SM_OYP_U	Kadın	185	2.23	.88	-0.80
	Erkek	67	2.33	.93	
SM_SYP_S	Kadın	185	2.30	1.10	1.61
	Erkek	67	2.05	1.10	
SM_SYP_U	Kadın	185	2.72	.99	-0.19
	Erkek	67	2.75	1.14	

TA_S=Suriyelilerden algılanan tehdit , TA_U=Ukraynalılardan algılanan tehdit , OT_S= Suriyelilere Yönelik Olumsuz Tutumlar, OT_U= Ukraynalılara Yönelik Olumsuz Tutumlar, UO=Ulusal Özdeşleşme, YD_S= Suriyelilere Yönelik Yabancı Düşmanlığı, YD_U= Ukraynalılara Yönelik Yabancı Düşmanlığı, K_KS_S=Kültürleşme Açısından Suriyelilere Yönelik Kabulleyici Stratejiler, K_KS_U= Kültürleşme Açısından Ukraynalılara Yönelik Kabulleyici Stratejiler, K_RS_S= Kültürleşme Açısından Suriyelilere Yönelik Reddedici Stratejiler, K_RS_U= Kültürleşme Açısından Ukraynalılara Yönelik Reddedici Stratejiler, SM_OYP_S=Sosyal Mesafe Açısından Suriyelilere Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma, SM_OYP_U= Sosyal Mesafe Açısından Ukraynalılara Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma, SM_SYP_S= Sosyal Mesafe Açısından Suriyelilere Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma, SM_SYP_U=Sosyal Mesafe Açısından Ukraynalılara Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma

*p<.05, **p<.01

Tehdit algısı, olumsuz tutumlar, yabancı düşmanlığı, kabulleyici ve reddedici stratejiler, özel yaşamı paylaşma ve sosyal yaşamı paylaşma değişkenleri için Suriyeli ve Ukraynalı gruplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek amacıyla Bağımlı Gruplar İçin T-test analizi yapılmış ve sonucunda:

- Tehdit algısı açısından Suriyeliler ve Ukraynalılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(251)=12.000, p=.000$). Suriyelilerden algılanan tehdit ($Ort.=4.09, SS=.75$), Ukraynalılardan algılanan tehditten ($Ort.=3.48, SS=.82$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.
- Olumsuz tutumlar açısından Suriyeliler ve Ukraynalılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(251)=9.911, p=.000$). Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlar ($Ort.=3.93, SS=.65$), Ukraynalılara yönelik olumsuz tutumlardan ($Ort.=3.60, SS=.69$) anlamlı şekilde daha yüksektir.
- Yabancı düşmanlığı açısından Suriyeliler ve Ukraynalılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(251)=11.763, p=.000$). Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı

(*Ort.*=4.33, *SS*=.67), Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığından (*Ort.*=3.85, *SS*=.74) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

- Kabullenici stratejiler açısından Suriyeliler ve Ukraynalılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(251)=-6.404, p=.000$). Ukraynalılara yönelik kabullenici stratejiler (*Ort.*=2.83, *SS*=1.06), Suriyelilere yönelik kabullenici stratejilerden (*Ort.*=2.60, *SS*=1.14) anlamlı şekilde daha yüksektir.
- Reddedici stratejiler açısından Suriyeliler ve Ukraynalılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(251)=-6.261, p=.000$). Ukraynalılara yönelik reddedici stratejiler (*Ort.*=2.90, *SS*=1.13), Suriyelilere yönelik reddedici stratejilerden (*Ort.*=2.69, *SS*=1.18) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.
- Özel yaşamı paylaşma açısından Suriyeliler ve Ukraynalılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(251)=-13.516, p=.000$). Ukraynalılar ile özel yaşamı paylaşma (*Ort.*=2.26, *SS*=.89), Suriyeliler ile özel yaşamı paylaşmaktan (*Ort.*=1.56, *SS*=.79) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.
- Sosyal yaşamı paylaşma açısından Suriyeliler ve Ukraynalılar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(251)=-9.839, p=.000$). Ukraynalılar ile sosyal yaşamı paylaşma (*Ort.*=2.72, *SS*=1.03), Suriyeliler ile sosyal yaşamı paylaşmaktan (*Ort.*=2.23, *SS*=1.10) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6: Bağımlı Gruplar İçin T-Test Analizine Dayalı Ukraynalılar ve Suriyelilerin Ortalamaları

		Ort.	SS	t
TA	Suriyeliler	4.09	.75	12.00**
	Ukraynalılar	3.48	.82	
OT	Suriyeliler	3.93	.65	9.91**
	Ukraynalılar	3.60	.69	
YD	Suriyeliler	4.33	.67	11.76**
	Ukraynalılar	3.85	.74	
K_KS	Suriyeliler	2.60	1.14	-6.40**
	Ukraynalılar	2.83	1.06	
R_KS	Suriyeliler	2.69	1.18	-6.26**
	Ukraynalılar	2.90	1.13	
SM_OYP	Suriyeliler	1.56	.79	-13.52**
	Ukraynalılar	2.26	.89	
SM_SYP	Suriyeliler	2.23	1.10	-9.84**
	Ukraynalılar	2.72	1.03	

TA=Tehdit Algısı, OT=Olumsuz Tutumlar, YD=Yabancı Düşmanlığı, K_KS=Kabullenici Kültürleşme Stratejileri, R_KS=Reddedici Kültürleşme Stratejileri, SM_OYP=Sosyal Mesafe Açısından Özel Yaşamı Paylaşma, SM_SYP=Sosyal Mesafe Açısından Suriyelilere Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma, SM_SYP=Sosyal Mesafe Açısından Sosyal Yaşamı Paylaşma

* $p<.05$, ** $p<.01$

Çalışmada yer alan Suriyelilere ve Ukraynalılara yönelik yordanan değişkenler kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafe alt boyutları ve yordayıcı değişkenler tehdit algısı, ulusal özdeşleşme, olumsuz tutum ile yabancı düşmanlığı kapsamında çoklu doğrusal regresyon

analizleri yapılmıştır. Her bir yordanan değişkenin alt boyutlarıyla ayrı regresyon modeli kurulmuş ve modellerin anlamlılığı ile değişkenlerin bireysel etkileri değerlendirilmiştir.

Suriyelilere yönelik kabullenici stratejilerin yordandığı modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247)=9.524, p=.000$). Suriyelilerden algılanan tehdit , olumsuz tutum, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Suriyelilere yönelik kabullenici kültürleşme stratejilerinin yaklaşık %13.4'ünü açıkladığını göstermektedir ($R^2=.134$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Suriyelilerden algılanan tehdit, kabullenici stratejileri negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.463, t=-5.276, p=.000$). Bu sonuç, Suriyelilerden algılanan tehdit arttıkça bireylerin Suriyeli göçmenleri kabullenme düzeylerinin azaldığını göstermektedir.

Diğer yandan, Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=.094, t=.783, p=.434$), ulusal özdeşleşme ($\beta=.061, t=1.000, p=.318$) ve Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=.065, t=.561, p=.575$) değişkenlerinin kabullenici stratejiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 7: Suriyelilere Yönelik Kabullenici Stratejilerin Yordayıcıları

Bağımlı Değişken: Kabullenici Stratejiler (S)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	R^2
Tehdit Algısı (S)	-.71	-.46	-5.28**	9.52**	.134
Olumsuz Tutumlar (S)	.17	.09	.78		
Ulusal Özdeşleşme	.08	.06	1.00		
Yabancı Düşmanlığı (S)	.11	.06	.56		

* $p<.05$, ** $p<.01$

Suriyelilere yönelik reddedici stratejilerin yordandığı modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247) = 5.354, p = .000$). Suriyelilerden algılanan tehdit, olumsuz tutumlar, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Suriyelilere yönelik reddedici kültürleşme stratejilerinin yaklaşık %8'ini açıkladığını göstermektedir ($R^2 = .080$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Suriyelilerden algılanan tehdit, reddedici stratejileri negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.309, t=-3.424, p=.001$). Bu sonuç, Suriyelilerden algılanan tehdit arttıkça bireylerin Suriyeli göçmenlere yönelik reddedici stratejilerinin azaldığını göstermektedir.

Bu sonuca karşın, Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=-.077, t=-.619, p=.536$), ulusal özdeşleşme ($\beta=-.011, t=-.180, p=.857$) ve Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=.133, t=1.121, p=.263$) değişkenlerinin reddedici stratejiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 8: Suriyelilere Yönelik Reddedici Stratejilerin Yordayıcıları.

Bağımlı Değişken: Reddedici Stratejiler (S)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>R</i> ²
Tehdit Algısı (S)	-.49	-.31	-3.42	5.35**	.080
Olumsuz Tutumlar (S)	-.14	-.08	-.62		
Ulusal Özdeşleşme	-.02	-.01	-.18		
Yabancı	.23	.13	1.12		
Düşmanlığı (S)					

p*<.05, *p*<.01

Suriyelilere yönelik sosyal mesafe değişkenine ilişkin yapılan analizlerde ise iki ayrı bağlam ele alınmıştır: özel yaşamı ve sosyal yaşamı paylaşma. Suriyelilerle özel yaşam alanlarını paylaşma düzeyini yordamak amacıyla yapılan regresyon analizinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247)=31.349, p=.000$). Suriyelilerden algılanan tehdit, olumsuz tutum, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Suriyelilerle özel yaşam paylaşımının yaklaşık %33.7'sini açıkladığını göstermektedir ($R^2 = .337$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Suriyelilerden algılanan tehdit, özel yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.311, t=-4.052, p=.000$). Bu sonuç, Suriyelilerden algılanan tehdit arttıkça bireylerin Suriyelilerle özel yaşamlarını paylaşma düzeylerinin azaldığını göstermektedir. Benzer şekilde, ulusal özdeşleşme ($\beta=-.202, t=-3.818, p=.000$) ve Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=-.224, t=-2.224, p=.027$) değişkenleri de özel yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır.

Ancak, Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=-.022, t=-.212, p=.832$) değişkeninin özel yaşam paylaşımı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 9: Suriyelilere Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları

Bağımlı Değişken: Özel Yaşamı Paylaşma (S)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>R</i> ²
Tehdit Algısı (S)	4.95	-.31	-4.05**	31.35**	.34
Olumsuz Tutumlar (S)	-.33	-.02	-.21		
Ulusal Özdeşleşme	-.03	-.20	-3.82**		
Yabancı Düşmanlığı (S)	-.19	-.22	-2.22*		

p*<.05, *p*<.01

Suriyelilerle sosyal yaşamı paylaşma modelinin de anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247)=27.216, p=.000$). Suriyelilerden algılanan tehdit, olumsuz tutum, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Suriyelilerle sosyal yaşam paylaşımının yaklaşık %30.6'sını açıkladığını göstermektedir ($R^2=.306$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Suriyelilerden algılanan tehdit, sosyal yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.304$, $t=-3.875$, $p=.000$). Bu sonuç, Suriyelilerden algılanan tehdit arttıkça bireylerin Suriyelilerle sosyal yaşamlarını paylaşma düzeylerinin azaldığını göstermektedir. Benzer şekilde, ulusal özdeşleşme ($\beta=-.184$, $t=-3.390$, $p=.001$) değişkeni de sosyal yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır.

Diğer taraftan, Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=-.130$, $t=-1.215$, $p=.226$) ve Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=-.101$, $t=-.983$, $p=.326$) değişkenlerinin sosyal yaşam paylaşımı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 10: Suriyelilere Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları

Bağımlı Değişken: Sosyal Yaşamı Paylaşma (S)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>R</i> ²
Tehdit Algısı (S)	-.45	-.30	-3.87**	27.22**	.306
Olumsuz Tutumlar (S)	-.22	-.13	-1.21		
Ulusal Özdeşleşme	-.24	-.18	-3.39**		
Yabancı Düşmanlığı (S)	-.17	-.10	-.98		

* $p<.05$, ** $p<.01$

Ukraynalılara yönelik kabullenici kültürleşme stratejilerini yordamak amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bu modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247)=5.731$, $p=.000$). Ukraynalılardan algılanan tehdit, olumsuz tutum, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Ukraynalılara yönelik kabullenici kültürleşme stratejilerinin yaklaşık %8.5'ini açıkladığını göstermektedir ($R^2=.085$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Ukraynalılardan algılanan tehdit, kabullenici stratejileri negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.323$, $t=-4.073$, $p=.000$). Bu sonuç, Ukraynalılardan algılanan tehdit arttıkça bireylerin Ukraynalı göçmenleri kabullenme düzeylerinin azaldığını göstermektedir.

Ancak, Ukraynalılara yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=.118$, $t=1.112$, $p=.267$), ulusal özdeşleşme ($\beta=.050$, $t=.780$, $p=.436$) ve Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=-.052$, $t=-.473$, $p=.637$) değişkenlerinin kabullenici stratejiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 11: Ukraynalılara Yönelik Kabullenici Stratejilerin Yordayıcıları

Bağımlı Değişken: Kabullenici Stratejiler (U)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>R</i> ²
Tehdit Algısı (U)	-.42	-.32	-4.07**	5.73**	.085
Olumsuz Tutumlar (U)	.18	.12	1.11		
Ulusal Özdeşleşme	.06	.05	.78		

Yabancı Düşmanlığı (U)	-.08	-.05	-.47
------------------------	------	------	------

*p<.05, **p<.01

Ukraynalılara yönelik reddedici stratejiler modelinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247)=3.970, p=.004$). Bu sonuç, Ukraynalılardan algılanan tehdit, olumsuz tutum, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Ukraynalılara yönelik reddedici kültürleşme stratejilerinin yaklaşık %6'sını açıkladığını göstermektedir ($R^2=.060$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Ukraynalılardan algılanan tehdit, reddedici stratejileri negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.240, t=-2.987, p=.003$). Bu sonuç, Ukraynalılardan algılanan tehdit arttıkça bireylerin Ukraynalı göçmenlere yönelik reddedici stratejilerinin azaldığını göstermektedir.

Ancak, Ukraynalılara yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=-.045, t=-.424, p=.672$), ulusal özdeşleşme ($\beta=-.048, t=-.743, p=.458$) ve Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=.055, t=.520, p=.604$) değişkenlerinin reddedici stratejiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 12: Ukraynalılara Yönelik Reddedici Stratejilerin Yordayıcıları

Bağımlı Değişken: Reddedici Stratejiler (U)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	R^2
Tehdit Algısı (U)	-.33	-.24	-2.99*	3.97**	.060
Olumsuz Tutumlar (U)	-.07	-.04	-.42		
Ulusal Özdeşleşme	-.06	-.05	-.74		
Yabancı Düşmanlığı (U)	.09	.06	.52		

*p<.05, **p<.01

Ukraynalılarla özel yaşam paylaşımını yordamak amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinde modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247)=37.534, p=.000$). Ukraynalılardan algılanan tehdit, olumsuz tutum, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Ukraynalılarla özel yaşam paylaşımının yaklaşık %37.8'ini açıkladığını göstermektedir ($R^2=.378$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Ukraynalılardan algılanan tehdit, özel yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.314, t=-4.807, p=.000$). Bu sonuç, Ukraynalılardan algılanan tehdit arttıkça bireylerin Ukraynalılarla özel yaşamlarını paylaşma düzeylerinin azaldığını göstermektedir. Benzer şekilde, ulusal özdeşleşme ($\beta=-.287, t=-5.463, p=.000$) ve Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=-.304, t=-3.329, p=.001$) değişkenleri de özel yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır.

Diğer yandan, Ukraynalılara yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=.113, t=1.299, p=.195$) değişkeninin özel yaşam paylaşımı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 13: Ukraynalılara Yönelik Özel Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları

Bağımlı Değişken: Özel Yaşamı Paylaşma (U)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>R</i> ²
Tehdit Algısı (U)	-.34	-.31	-4.81**	37.534**	.378
Olumsuz Tutumlar (U)	.15	.11	1.30		
Ulusal Özdeşleşme	-.31	-.29	-5.46**		
Yabancı Düşmanlığı (U)	-.37	-.30	-3.33**		

p*<.05, *p*<.01

Ukraynalılarla sosyal yaşam paylaşımını yordamak amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinde modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 247)=23.851, p=.000$). Ukraynalılardan algılanan tehdit, olumsuz tutum, yabancı düşmanlığı ve ulusal özdeşleşme değişkenlerinin birlikte Ukraynalılarla sosyal yaşam paylaşımının yaklaşık %27.9'unu açıkladığını göstermektedir ($R^2=.279$).

Regresyon analizinin sonuçlarına göre, Ukraynalılardan algılanan tehdit, sosyal yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($\beta=-.320, t=-4.549, p=.000$). Bu sonuç, Ukraynalılardan algılanan tehdit arttıkça bireylerin Ukraynalılarla sosyal yaşamlarını paylaşma düzeylerinin azaldığını göstermektedir. Benzer şekilde, ulusal özdeşleşme ($\beta=-.269, t=-4.742, p=.000$) değişkeni de sosyal yaşam paylaşımını negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır.

Ukraynalılara yönelik olumsuz tutumlar ($\beta=-.036, t=-.381, p=.703$) ve Ukraynalılara yönelik yabancı düşmanlığı ($\beta=-.072, t=-.731, p=.465$) değişkenlerinin sosyal yaşam paylaşımı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 14: Ukraynalılara Yönelik Sosyal Yaşamı Paylaşma Değişkeninin Yordayıcıları

Bağımlı Değişken: Sosyal Yaşamı Paylaşma (U)					
	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>R</i> ²
Tehdit Algısı (U)	-.40	-.32	-4.55**	23.85**	.279
Olumsuz Tutumlar (U)	-.05	-.04	-.38		
Ulusal Özdeşleşme	-.33	-.27	-4.74**		
Yabancı Düşmanlığı (U)	-.10	-.07	-.73		

p*<.05, *p*<.01

TARTIŞMA ve SONUÇ

Tartışma

Bu araştırmada, Antalya'da yaşayan yerel halkın Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlere yönelik algıları sosyal psikolojik değişkenler bağlamında incelenmiştir. Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlerin karşılaştırmalı seçilme sebepleri, her iki grubun da savaş sonucu ülkemize göç etmeleri ve Antalya'da yaşamış olmalarıdır. Ayrıca ülkemizde Suriyeli göçmenlerle ilgili çok fazla araştırma yapılmışken Ukraynalıları temel alan araştırmaların az yapıldığına ve bazı konularda yapıldığına rastlanılmaması, Ukraynalı göçmen grubun karşılaştırma için seçilmesine sebep olmuştur. Çalışmanın örneklem grubunun Antalya'yı kapsama sebebi bağlı olduğum enstitüde Akdeniz bölgesine yönelik çalışmalar yürütülmesidir. Hukuki terimler açısından bakıldığında Ukraynalı göçmenler "şartlı mülteci", Suriyeli göçmenler ise "geçici sığınmacı" statüsündedir. Haklar bakımından değişkenlik olsa da her iki grubun göç sonucu gelmiş olması ve kavramsal açıdan karmaşıklık olmaması adına her iki gruptan da "göçmen" olarak bahsedilmiştir.

Bulgular, iki farklı gruba yönelik toplumsal tutumların belirgin şekilde farklılaştığını göstermektedir. Tehdit algısı değişkeni bağlamında değerlendirildiğinde olumsuz tutumların, yabancı düşmanlığının ve tehdit algısının tüm gruplarda birbiriyle pozitif ilişkili olduğu görülmektedir. Suriyeli göçmenlere yönelik tehdit algısı, yabancı düşmanlığı ve olumsuz tutumlar, Ukraynalı göçmenlerden anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca erkekler, kadınlara kıyasla Suriyeli göçmenlere yönelik daha yüksek tehdit algısına sahiptir. Cinsiyet değişkeni açısından bu anlamlı farkın yalnızca Suriyelilere yönelik bulunmasının sebebi; erkeklerin toplumda güvenlik, ekonomik rekabet ya da kimlik tehditlerini daha fazla deneyimlemelerinden kaynaklanabilir. Ayrıca, erkek katılımcıların Suriyelilerden algılanan tehdidin (Ort. = 4.29) kadın katılımcılardan (Ort. = 4.02) anlamlı şekilde daha yüksek olması, (Çelikkaleli vd., 2024: 408; Ankaralı vd., 2017: 125) bulgularla örtüşmektedir. bulgularıyla örtüşmektedir. Sosyal Kimlik Teorisi açısından bakıldığında, erkeklerin grup üyeliği ve grup sınırlarını koruma konusunda daha hassas olabilecekleri söylenebilir.

İlginç şekilde, kadın katılımcıların Suriyelilere yönelik reddedici kültürleşme stratejileri (Ort.=2.81) erkeklerden (Ort.=2.34) daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, erkeklerin daha çok tehdit algıladıkları halde kadınların daha aktif reddedici tutumlar sergilediklerini göstermesi açısından ilginçtir.

Her iki grubun da savaş sonucu gelmiş olmasına rağmen, Ukraynalı göçmenlerin tehdit algısı, yabancı düşmanlığı ve olumsuz tutumların daha düşük bulunması; Suriyeli göçmenlerin

daha kalabalık bir nüfusa sahip olması, sosyoekonomik sorunlarla bağlantılı bir şekilde gündeme gelmeleri, istihdama daha çok dahil olmaları (Antalya özelinde tarım sektöründe yer almaları), medya görünürlüğü ve siyasi tartışmalarda daha çok yer almaları, uzun süredir ülkemizde bulunmaları, kültürel farklılıklar ve toplumsal algının daha belirgin olması ile açıklanabilir (Murray ve Marx, 2013: 4). Antalya'da Suriyeli göçmenler daha çok fakirlik ve Türkiye işgücü piyasasında vasıf israfı, düşük ücretlerle ağır, tehlikeli ve kirli işlerde istihdam edilmesi ve ayrımcılık (Akbaş ve Ulutaş, 2018: 174) ile anılırken Ukraynalı göçmenler ticaret ve turizm ile anılmaktadır. Ayrıca Ukraynalı göçmenlerin daha az sayıda olması, Suriyeli göçmenlerin kayıtsız olarak ülkemizde bulunabilmesi ve Ukraynalı göçmenlerin genellikle belirli bir sosyal sınıfa ait olarak algılanması, bu durumun sebebi olabilir. Tehdit algısının beraberinde yabancı düşmanlığını getirmesi (Türk vd., 2024: 172-173; Bozdağ ve Kocatürk, 2017: 161; Baloğlu, 2016: ii; Özdemir, 2015: 123; Cea D'Ancona, 2016: 569; Halperin vd., 2007: 459) olumsuz tutumların da tehdit algısı ile ilişkili olması (Verkuyten, 2009: 31; Çelikkaleli vd., 2024: 408), daha önce ikinci bölümde bahsedilmiş olan çalışmalar ile desteklenmektedir.

Bu çalışmada ayrıca yabancı düşmanlığına ilişkin bulgularla tutarlı olarak, Antalya'da yaşayan halkın Suriyelilerle kıyaslandığında Ukraynalı göçmenlere yönelik daha fazla kabullenici kültürleşme stratejileri benimsediğini bulmuştur. Ancak dikkat çekici bir bulgu olarak, her iki grup için de kabullenici stratejilerin tehdit algısı ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu durum, tehdit algısı arttıkça bireylerin göçmenleri kabullenme eğilimlerinin azaldığını göstermektedir.

Olumsuz tutumlar değişkeni açısından değerlendirildiğinde, yabancı düşmanlığı düzeyleri açısından da Suriyeliler daha olumsuz tutumlarla değerlendirilmektedir. İkinci bölümde bahsi geçen bir çalışmada Avrupa ülkelerinin Ukraynalı göçmenlere yönelik insani ve vicdani bir yaklaşım sergilediği, bu şekilde Ukraynalı göçmenlerin hızlı ve kapsamlı yardımlara ulaştığından bahsedilmektedir (Karaca ve Tepealtı, 2024: 235). Bu araştırma ile çalışmamız sonuçları karşılaştırıldığında; Suriyelilerin kalıcı, yoksul ya da toplumsal bütünleşmeye kapalı gibi olumsuz algılarla şekillenmesinin yanı sıra Ukraynalıların geçici ve toplumsal bütünleşmeye daha açık olabilir şeklinde algılanması, bu araştırma sonucu için sebep olarak yorumlanabilir. Soylu'nun (2025: 5) doktora çalışmasında da belirtildiği üzere Ukraynalıların özellikle Avrupalı üst kimliklerinden dolayı medeni, kültürlü ve eğitilmiş olarak algılandıklarının bulunması, daha olumlu tutumlara sahip olduklarının göstergesi olabilir.

Çalışma sonuçlarına göre, ulusal özdeşleşme hem Suriyeli hem Ukraynalı göçmenlere yönelik paylaşılan sosyal mesafe düzeyini artırmaktadır. Çalışmaya göre paylaşılan sosyal

mesafe düzeyinin artması, göçmenlerle olan temasın azalması anlamına gelmektedir. Özellikle, özel yaşamda göçmenler ile ilişki kurma düzeyi, ulusal özdeşleşme puanı yükseldikçe anlamlı şekilde düşmektedir; bu bulgu, yerel halkın ulusal birlik kavramını kapsayıcı değil de dışlayıcı şekilde algıladığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu durum, ikinci bölümde de yer aldığı üzere, Sosyal Kimlik Kuramı'nın (Tajfel ve Turner, 1986: 281) bahsettiği dış grup varlığının farkında olunması bile, iç grup tarafından rekabetçi ya da ayrımcı tepkilerin ortaya çıkmasına neden olabilir bulgusuyla açıklanabilir.

Çalışmanın regresyon analizi bulgularına göre, tehdit algısı hem Suriyeli hem de Ukraynalı göçmenler için kültürleşme stratejilerinin en güçlü yordayıcısı olarak ortaya çıkmaktadır. Suriyeli göçmenler için tehdit algısı kabullenici stratejileri negatif yönde yordarken ($\beta = -.463$, $p = .000$), Ukraynalı göçmenler için de benzer bir etki görülmektedir ($\beta = -.323$, $p = .000$). Dikkat çekici şekilde, reddedici stratejiler de her iki grup için tehdit algısı tarafından negatif yönde yordanmaktadır (Suriyeliler için $\beta = -.309$; Ukraynalılar için $\beta = -.240$). Bu bulgu, tehdit algısı yüksek olan bireylerin göçmenlere yönelik herhangi bir kültürleşme stratejisi benimsememe eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Sosyal mesafe açısından çizilen tablo da benzerlik göstermektedir. Suriyeli göçmenler ile özel ve sosyal yaşamı paylaşma düzeyi Ukraynalılara göre daha düşüktür. Özellikle özel yaşamı paylaşma düzeyi göçmenlerin "yakın çevreye kabul edilme" düzeyini gösterdiğinden, Suriyelilere karşı daha belirgin bir dışlama eğiliminin söz konusu olduğu söylenebilir. Bu konuda Uslu (2022: 229) tarafından yapılan araştırma ile bu çalışmanın sonucu uyumludur. Regresyon analizleri sonucunda sosyal mesafeyi yordayan en güçlü değişkenlerin tehdit algısı ve ulusal özdeşleşme olduğu görülmüştür. Suriyeli göçmenler için özel yaşam paylaşımında tehdit algısı ($\beta = -.311$), ulusal özdeşleşme ($\beta = -.202$) ve yabancı düşmanlığı ($\beta = -.224$) anlamlı yordayıcılar olarak bulunmuştur. Ukraynalı göçmenler için ise tehdit algısı ($\beta = -.314$), ulusal özdeşleşme ($\beta = -.287$) ve yabancı düşmanlığı ($\beta = -.304$) benzer etkileri göstermektedir.

Genel olarak çalışma sonucu, kültürleşme stratejileri ve sosyal mesafenin; tehdit algısı, ulusal özdeşleşme, olumsuz tutumlar ve yabancı düşmanlığı gibi değişkenler ile yakından ilişkili olduğu ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda, göçmen gruplara yönelik tutumların yalnızca göçmenliğin kendisinden değil, göçmen grubun kim olduğundan ve toplumdaki algılanış biçiminden önemli ölçüde etkilendiği görülmektedir. Özellikle tehdit algısının hem kabullenici hem de reddedici stratejileri negatif yönde etkilemesi, tehdit algısının karmaşık psikolojik süreçleri tetiklediğini ve göçmen tutumlarını anlamak için sadece "kabul-ret" şeklinde düşünmemek gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Antalya'da yaşayan yerel halkın Suriyeli ve Ukraynalı göçmenlere yönelik algılarında sistematik ve anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Temel bulgular şunlardır:

- Suriyelilerden algılanan tehdit (4.09), olumsuz tutumlar (3.93) ve yabancı düşmanlığı (4.33) düzeyleri, Ukraynalı göçmenlere kıyasla (sırasıyla 3.48, 3.60, 3.85) anlamlı şekilde daha yüksektir. Sosyal mesafe açısından ise Ukraynalılarla hem özel yaşamı paylaşma (2.26'ya karşı 1.56) hem de sosyal yaşamı paylaşma (2.73'e karşı 2.23) istekliliği Suriyelilere göre belirgin şekilde daha fazladır.
- Kültürleşme stratejileri bağlamında, Ukraynalılara yönelik hem kabullenici (2.83'e karşı 2.60) hem de reddedici stratejiler (2.90'a karşı 2.69) daha yüksek bulunmuştur.
- Cinsiyet farklılıkları açısından erkeklerin Suriyelilerden algıladığı tehdit, kadınlardan daha yüksekken kadınların Suriyelilere yönelik reddedici kültürleşme stratejileri erkeklerden daha yüksektir.
- Regresyon analizleri tehdit algısının gruplar için en güçlü yordayıcı olduğu görülmektedir. Tehdit algısı arttıkça kabullenici stratejiler azalmakta (%8.5-13.4 varyans), sosyal mesafe artmaktadır (%27.9-30.6 varyans). Ulusal özdeşleşme de sosyal mesafeyi artıran önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.
- Korelasyonel bulgular, yabancı düşmanlığı, tehdit algısı ve olumsuz tutumlar arasında güçlü pozitif ilişkiler ($r=.48-.85$) olduğunu; bunların kabullenici stratejiler ve sosyal mesafe ile negatif ilişkili olduğunu ($r=-.14$ ile $-.51$ arası) göstermektedir.

Çalışma sonucunda başlangıçta belirlenen hipotezlerin büyük kısmının desteklendiği görülmektedir. Bulgular, göçmen algısının tek boyutlu olmadığını; grup karakteristikleri, medya temsilleri, hukuki statü farklılıklarının getirisi olarak verilen haklar ve sosyo-politik bağlamın etkili olabileceğini ortaya koymaktadır.

Öneriler

Çalışmanın sınırlılığı, karşılaştırılan iki grubun arasındaki farklılıklardır. Suriyeli göçmenlerin iç savaş sonucu 2011 itibarıyla ancak Ukraynalıların azınlık olarak 2022 Yılı itibarıyla ülkemize gelmiş olmasıdır. Ayrıca Ukraynalı göçmenler büyük ölçüde ülkelerine dönmüş fakat Suriyeli göçmenler çoğunlukla kalıcı hale gelmiştir. Suriyeli göçmen grubu ile iç savaş sonucu göç etmiş olan Afgan grubun karşılaştırılması, başka çalışmalar için önerilebilir. Diğer yandan bu çalışmada özellikle Ukraynalı göçmen grubun seçilmesinin sebebi alan yazında bu konuda boşluk olduğunun fark edilmesi ve çok sayıda Suriyeli grup araştırması yapılmışken Ukraynalıların bu konularda araştırmalarına rastlanmamasıyla ilgilidir. Her iki

grubun karşılaştırılmasının yer aldığı çalışmalar ise sınırlıdır. Varılan sonuçlar ile alan yazındaki boşluğun doldurulması amaçlanmıştır. Göçmenlere yönelik önyargıların azaltılması için ilgili literatürden yola çıkılarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Sosyal temas fırsatları artırılmalı: Özellikle Suriyelilerle ilgili olumsuz algıların azaltılması için, yüzeysel olmayan, eşit statüye dayalı, iş birliğine açık temas ortamları yaratılabilir
2. Medya temsillerine dikkat edilmeli: Göçmen gruplar medyada sıklıkla suçlayıcı ya da mağdurlaştırıcı temsillerle sunulmaktadır. Bu tür temsiller, özellikle Suriyeli göçmenler hakkında tehdit algısını ve dışlayıcı tutumları beslemektedir. Medya okuryazarlığı kampanyaları ile etik yayıncılık desteklenebilir.
3. Yerel yönetimlerin rolü artırılmalı: Göçmenlerle yerel halk arasında güven inşa etmek, yalnızca devlet politikalarıyla değil, mahalle düzeyinde çalışan yerel yönetimler ile mümkündür. Belediyelerin kültürlerarası iletişim merkezleri kurması, ortak etkinlikler düzenlemesi ve destek hizmetleri sunabilir.
4. Farklı göçmen gruplarına yönelik politikalar farklılaştırılmalı: Bulgular, toplumun farklı göçmen gruplarına karşı farklı tepkiler geliştirdiğini göstermektedir. Bu sebeple, tek tip entegrasyon stratejileri yerine grup bazlı farklı ihtiyaçları dikkate alan esnek politikalar geliştirilebilir.
5. Yabancı düşmanlığını önleyici programlar geliştirilmeli: Özellikle genç yaş gruplarında önyargıların erken dönemde fark edilmesi ve dönüştürülmesi için okullarda çokkültürlü eğitim ve ayrımcılık karşıtı bilinçlendirme programları hayata geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abadan Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Agcadağ Çelik, İ. (2023). Suriye kökenli gençlerin kültürleşme stratejileri: Hatay ili örneği. *İmgelem*, 7(13), (ss. 587-624).
- Akar, F. ve Ekmekçi, Z. (2023). Sosyal medyada kadın: Suriye İç Savaşı ve Ukrayna-Rusya Savaşı üzerinden karşılaştırmalı bir analiz. *Selçuk İletişim*, 16(1), (ss. 119-147).
- Akbaş, S. ve Ulutaş, Ç. Ü. (2018). Küresel fabrika kentinin görünmeyen işçileri: Denizli işgücü piyasasında Suriyeli göçmenler. *Çalışma ve Toplum*, 1(56), (ss. 167-192).
- Akfırat, S. ve Yangın, E. (2018). Ev sahibi kültürleşme stratejileri: Kavramsal bir çerçeve. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(13), (ss. 492-518).
- Akyıldız, İ. E. (2016). Göç teorilerinin karşılaştırmalı analizi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(2), (ss. 127-176).
- Allport, G. W. (1935). Attitudes. C. Murchison (Ed.), *Handbook of social psychology* (798-844). Worcester, MA: Clark University Press.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüroğlu, M., Çaça, M., Özislam, M. E. ve Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), (ss. 122-132).
- Arı, Y. (2023). Bir insanlık suçu ve soykırım trajedisi: İsrail'in Filistinlilere uyguladığı devlet terörü nedeniyle yargılanması gerektiğine dair bir değerlendirme. *Darulhadis İslami Araştırmalar Dergisi*, 5, (ss. 16-38).
- Arndt, C., Diao, X., Dorosh, P., Pauw, K. ve Thurlow, J. (2023). The Ukraine war and rising commodity prices: Implications for developing countries. *Global Food Security*, 36, 100680.
- Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R. M. (2012). *Sosyal psikoloji* (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Arslantaş, N. (2011). İslâmî dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi göçü ('Aliya: עלייה). *Belleten*, 75(274), (ss. 641-690).
- Baloğlu, M. (2016). *Avrupa'da yükselen yabancı düşmanlığı ve İslamofobi sorunununda Türkiye'nin tutumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, (ss. 331-360).
- Bartram, D., Poros, M. V. ve Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Baş, G. (2023). *Tutum-davranış ilişkisi ve ideolojik asimetri: Güneydoğu bölgesindeki Türk, Arap ve Kürtlerin Suriyeli göçmenlere yönelik tutumları ve sosyal mesafe algıları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başer, S. (2022). Ruanda Soykırımı'nın uluslararası hukuktaki soykırım tanımı kapsamında değerlendirilmesi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18(41), (ss. 225-256).
- Bernasconi, R. (2014). Where is xenophobia in the fight against racism? *Critical Philosophy of Race*, 2(1), (ss. 5-19).
- Berry, J. W. (1980). Acculturation as varieties of adaptation. A. M. Padilla (Ed.), *Acculturation: Theory, models and some new findings* (ss. 9-25). Boulder, CO: Westview Press.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), (ss. 697-712).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Kıbrıs Ofisi. (2017). *Mültecileri korumak*. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği.
- Bordeau, J. (2010). *Xenophobia: The violence of fear and hate*. New York: The Rosen Publishing Group.
- Bozdağ, F. (2020). Xenophobia and social contact in university students. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 8(4), (ss. 87-97).

- Bozdağ, F. ve Kocatürk, M. (2017). Göçmen krizi kapsamında yabancı düşmanlığı ve nefret suçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, (ss. 161-189).
- Bozkurt, K. (2018). Suriye iç savaşı: Savaşın yarattığı mültecilik akınının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 1(1), (ss. 57-70).
- Bölükbaşı, Y. Z. (2022). Milliyetçilik-göç ilişkisi üzerine teorik bir perspektif. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(1), (ss.44-65).
- Brylka, A., Mähönen, T. A. ve Jasinskaja-Lahti, I. (2015). National identification and intergroup attitudes among members of the national majority and immigrants: Preliminary evidence for the mediational role of psychological ownership of a country. *Journal of Social and Political Psychology*, 3(1), (ss. 24-45).
- Callens, M. S., Meuleman, B. ve Marie, V. (2019). Contact, perceived threat, and attitudes toward assimilation and multiculturalism: Evidence from a majority and minority perspective in Luxembourg. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 50(2), (ss. 285-310).
- Cea D'Ancona, M. A. (2016). Immigration as a threat: Explaining the changing pattern of xenophobia in Spain. *Journal of International Migration and Integration*, 17, (ss. 569-591).
- Celeste, L., Brown, R., Tip, L. K. ve Matera, C. (2014). Acculturation is a two-way street: Majority-minority perspectives of outgroup acculturation preferences and the mediating role of multiculturalism and threat. *International Journal of Intercultural Relations*, 43, (ss. 304-320).
- Choane, M., Shulika, L. S. ve Mthombeni, M. (2011). An analysis of the causes, effects and ramifications of xenophobia in South Africa. *Insight on Africa*, 3(2), (ss. 129-142).
- Contucci, P., Gallo, I. ve Ghirlanda, S. (2010). Equilibria of culture contact derived from in-group and out-group attitudes. *Applications of Mathematics in Models, Artificial Neural Networks and Arts: Mathematics and Society*, (ss. 81-88).
- Cüceloğlu, D. (1999). *İnsan ve davranışı* (9. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakan, V. (2018). Rohingya Müslümanları ve Arakan Soykırımı. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), (ss. 38-56).
- Çakaş, C. Ö. (2018). Ermeni diasporası ve kültürleşme stratejileri: Lübnan, Fransa ve ABD örnekleri üzerinde bir inceleme. *Akademik Matbuat*, 2(2), (ss. 31-48).
- Çelikkaleli, Ö., Tümtaş, M. S. ve Özsoy Çiçek, G. (2024). Türkiye'de geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik ayrımcılık ve tehdit algısı: Cinsiyet, eğitim, ekonomik düzey, göç yaşantısı ve göç nedenleri açısından bir inceleme. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), (ss. 407-422).
- Çömez Polat, F. ve Kaya, E. (2017). Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), (ss. 38-48).
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), (ss. 175-204).
- Duygu, G. (2021). 1989 Bulgaristan Türklerinin göçü ve bu göçün Trakya bölgesine olan etkileri. *Journal of International Relations and Political Science Studies*, 2, (ss. 60-79).
- Eagly, A. H. ve Diekmann, A. B. (2005). What is the problem? Prejudice as an attitude-in-context. J. F. Dovidio, P. Glick ve L. A. Rudman (Ed.), *On the nature of prejudice: Fifty years after Allport* (ss. 19-35). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Ekici, H. (2019). Türk toplumunda Suriyelilere yönelik algılanan tehditler ve çözüm önerileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), (ss. 695-730).
- Erdoğan, M. ve Vatandaş, C. (2020). Individual and social exclusion practice: Prejudice and discrimination. *Journal of Human and Social Sciences (JOHASS)*, 3(1), 474-485.
- Eser, H. B. ve Uygur, M. R. (2019). Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların bütünleşmiş tehdit ve sosyal mesafe kuramları doğrultusunda incelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24(95), (ss. 131-162).
- Eski, İ. H., Küçükkekic, B., Tilkici, İ., Hoşgör, H. ve Güngördü, H. (2023). Suriyelilere yönelik sosyal mesafe düzeyinin incelenmesi: Uşak ili örneği. *Erciyes Akademi*, 37(3), (ss. 1336-1351).

- European Commission. (2022). *Council implementing decision establishing the existence of a mass influx of displaced persons from ukraine*. Official Journal of the European Union, L 71/1. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 9 şubat 2023).
- Florack, A. ve Piontkowski, U. (2000). Acculturation attitudes of the Dutch and the Germans towards the European Union: The importance of national and European identification. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 21(1), (ss. 1-13).
- Florack, A. ve Piontkowski, U. (2010). National and European identification and intergroup attitudes in EU enlargement countries. *European Journal of Social Psychology*, 40(3), (ss. 1-15).
- Florack, A., Piontkowski, U., Rohmann, A., Balzer, T. ve Perzig, S. (2003). Perceived intergroup threat and attitudes of host community members toward immigrant acculturation. *The Journal of Social Psychology*, 143(5), (ss. 633-648).
- Fritzsche, K. (1994). Conditions for Xenophobia in Eastern Germany. R. F. Farnen (Ed.), *Nationalism, Ethnicity and Identity: Cross National and Comparative perspective*.
- Genkova, P. ve Grimmelsmann, M. (2022). Investigating interculturality in Germany by means of social identity, social distance, personality and xenophobia. *Migration and Development*, 11(3), (ss. 314-333).
- Gerlach, I. ve Ryndzak, O. (2022). Ukrainian migration crisis caused by the war. *Studia Europejskie-Studies in European Affairs*, 26(2), (ss. 17-29).
- Gezgin, D. D. M. (2011). İşgücü göçü teorileri. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 23, (ss. 31-45).
- Gniewosz, B. ve Noack, P. (2015). Parental influences on adolescents' negative attitudes toward immigrants. *Journal of Youth and Adolescence*, 44, (ss. 1787-1802).
- Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). *Göç tarihi*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> (Erişim tarihi: 25 Aralık 2023).
- Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). *İkamet genel bilgiler*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-genel-bilgiler> (Erişim tarihi: 26 şubat 2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). *İkincil koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/ikincil-koruma> (Erişim tarihi: 28 şubat 2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). *Mülteci*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/multeci> (Erişim tarihi: 28 şubat 2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı. (t.y.). *şartlı mülteci*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> (Erişim tarihi: 28 şubat 2024).
- Gören, G. (2019). *Uluslararası göç ve yabancı düşmanlığı: Bursa'daki Suriyeliler örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gui, Y., Berry, J. W. ve Zheng, Y. (2012). Migrant worker acculturation in China. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(4), (ss. 598-610).
- Gülerce, R. ve Bayram, M. N. (2023). Ukrayna'dan Avrupa'ya kitlesel göç hareketlerinde AB'nin sığınma politikalarının insan hakları bağlamında değeriendirilmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 9(1), (ss. 77-104).
- Gölner, B. ve Balcı, ř. (2010). Televizyon izleme motivasyonları ve kültürleşme: Yabancı uyruklu üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28, (ss. 447-483).
- Hadarics, M., Kende, A. ve Lářticová, B. (2020). The relationship between perceived threat and moral exclusion of Roma and refugees in Hungary. *International Journal of Intercultural Relations*, 79, (ss. 787-797).
- Halperin, E., Canetti-Nisim, D. ve Pedahzur, A. (2007). Threatened by the uncontrollable: Psychological and socio-economic antecedents of social distance towards labor migrants in Israel. *International Journal of Intercultural Relations*, 31(4), (ss. 459-478).
- Hıdırlıgil, N. (2020). *İslamofobi: New York'taki Müslüman öğrencilerin İslam açısından algıladıkları sosyal mesafe ile Müslüman olmayan öğrencilerin hissettikleri sosyal mesafenin*

- karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- International Organization for Migration. (2009). *Uluslararası göç hukuku göç terimleri sözlüğü*. İsviçre: IOM Uluslararası Göç Örgütü. Erişim adresi: <https://www.iom.int> (Erişim tarihi: 28 Aralık 2023).
- International Organization for Migration. (2020). Mediterranean migrant arrivals reach 16,724 in 2020; deaths reach 256. Erişim adresi: <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-reach-16724-2020-deaths-reach-256> (erişim tarihi: 01.03.2025).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (13. baskı). İstanbul: Evrim Yayınları.
- Karaaslan, A. B. (2019). *Avrupa'nın kültürel kimliği ve Avrupa'da yabancı düşmanlığı (Zenofobi)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Karaca, H. ve Tepealtı, F. (2024). Avrupa'nın makbul ve mağdur sığınmacıları: Ukraynalılar ve diğerleri. *Sosyologca*, 27, (ss. 233-252).
- Kasım, R. (2023). Uygur Türklerinin Çin baskısına karşı var olma mücadelesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 21, (ss. 98-106).
- Kaygısız, S. (2021). *Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kende, A. ve Krekó, P. (2020). Xenophobia, prejudice, and right-wing populism in East-Central Europe. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 34, (ss. 29-33).
- Kılıçoğlu, G., Acat, M. B. ve Karadağ, E. (2015). İngiltere'deki Türk öğrencilerin kültürleşme tercihleri ve bu tercihlerin okula aidiyet duygusuyla ilişkisi. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(30), (ss. 195-225).
- Kındap Tepe, Y., Aktaş, V., Caner, M., Demirel, R., Kanat, C., Güre, K. ve Yeşildağ, E. (2019). Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz tutumun belirleyicileri dindarlık, yurtseverlik, ayrımcılık ve hoşgörü olabilir mi? *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(2), (ss. 115-138).
- Kızılaslan, N. ve Arslan, F. (2022). Kırsaldan kente göç hareketlerinin nüfusun cinsiyet ve eğitim faktörlerine etkisi (Amasya ili örneği). *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 11(3), (ss. 147-158).
- Kiremit, E. Y. ve Akfırat, S. (2021). Suriyeli mültecilere karşı kabullenici ve reddedici kültürleşme stratejilerinin belirleyicileri: Hatay örneği. *Göç Dergisi*, 8(1), (ss. 107-128).
- Kocakaya, R. (2018). Göç bağlamında yabancı düşmanlığı ve toplumsal bütünleşme. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(8), (ss. 88-96).
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas University, Journal of Economics and Administrative Sciences Faculty*, 3(3), (ss. 167-184).
- Konings, R., De Coninck, D. ve d'Haenens, L. (2023). The role of European and national identity and refugee threat perceptions in attitudes towards immigrants. *Journal of Contemporary European Studies*, 31(2), (ss. 446-460).
- Leszczensky, L. (2013). Do national identification and interethnic friendships affect one another? A longitudinal test with adolescents of Turkish origin in Germany. *Social Science Research*, 42(3), (ss. 775-788).
- Mummendey, A. ve Schreiber, H. J. (1983). Better or just different? Positive social identity by discrimination against, or by differentiation from outgroups. *European Journal of Social Psychology*, 13(4), (ss. 389-397).
- Murray, K. E. ve Marx, D. M. (2013). Attitudes toward unauthorized immigrants, authorized immigrants, and refugees. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(3), 332-340.
- Nell, L. M. (2009). Conceptualising the causes and consequences of xenophobia in South Africa. *Politikon*, 36(2), (ss. 233-253).

- Orhan, E. (2022). The effects of the Russia-Ukraine war on global trade. *Journal of International Trade, Logistics and Law*, 8(1), (ss. 141-146).
- Özdemir, N. (2015). Türkiye ve Fransa örnekleri ile uluslararası göç ve yabancı düşmanlığı. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), (ss. 123-145).
- Özden, Y. ve Hamurcu, A. (2019). Uluslararası göç yönetişimi ve Türkiye. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6, (ss. 447-455).
- Rios, K., Sosa, N. ve Osborn, H. (2018). An experimental approach to Intergroup Threat Theory: Manipulations, moderators, and consequences of realistic vs. symbolic threat. *European Review of Social Psychology*, 29(1), (ss. 212-255).
- Rustenbach, E. (2010). Sources of negative attitudes toward immigrants in Europe: A multi-level analysis. *International Migration Review*, 44(1), (ss. 53-77).
- Sağlam, M. (2020). Bir insan hakkı ihlali olarak yabancı düşmanlığı ve önyargı. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), (ss. 474-485).
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 5, (ss. 33-44).
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme çalışması. *Göç Dergisi*, 3(1), (ss. 65-81).
- Sam, D. L. (2006). Acculturation: Conceptual background and core components. D. L. Sam ve J. W. Berry (Ed.), *The Cambridge handbook of acculturation psychology* (ss. 11-26). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sam, D. L. ve Berry, J. W. (2010). Acculturation: When individuals and groups of different cultural backgrounds meet. *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), (ss. 472-481).
- Schmid, K. ve Muldoon, O. T. (2013). Perceived threat, social identification, and psychological well-being: The effects of political conflict exposure. *Political Psychology*, 36(1), (ss. 75-92).
- Sesli, M. (2024a). Bireylerin dindarlık ve milliyetçilik düzeylerinin geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik sosyal mesafe ve tehdit algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Social Sciences Research*, 14(4), (ss. 1247-1262).
- Sesli, M. (2024b). Üniversite gençliğinin Suriyelilere yönelik sosyal mesafe ve tehdit algısı: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi örneği. *Enderun*, 8(1), (ss. 91-111).
- Sirel Karakaş. (t.y.). *Psikoloji sözlüğü*. Erişim adresi: <https://www.psikolojisozlugu.com> (Erişim tarihi: 23 Mart 2025).
- Smeeke, A., Verkuyten, M. ve Poppe, E. (2011). Mobilizing opposition towards Muslim immigrants: National identification and the representation of national history. *British Journal of Social Psychology*, 50(2), (ss. 265-280).
- Smith, A. D. (1991). *National identity*. Reno: University of Nevada Press.
- Sonakalan, A. (2023). Alman yazılı basınında mülteci olgusu: İnsan hakları bağlamında Suriyeli ve Ukraynalı mülteciler üzerine bir karşılaştırma. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 6(12), (ss. 193-215).
- Soylu, B. (2025). *Predictors and consequences of acculturation attitudes toward Syrians and Ukrainians living in Türkiye* (Yayımlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü.
- Statista. (2023). *Number of ukrainian refugees recorded across europe since february 24, 2022*. Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/> (Erişim tarihi: 13 Haziran 2024).
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (2000). An integrated threat theory of prejudice. S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* (ss. 23-45). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Stephan, W. G., Renfro, C. ve Davis, M. D. (2008). The role of threat in intergroup relations. U. Wagner, L. R. Tropp, G. Finchilescu ve C. Tredoux (Ed.), *Improving intergroup relations: Building on the legacy of Thomas F. Pettigrew* (ss. 55-72). Oxford: Blackwell Publishing.

- Şahin, B. (2010). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, (ss. 103-134).
- Şen, G. ve Şimşek Keskin, H. (2019). Türkiye'deki Kamu Yönetimi öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin tutumları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), (ss. 1958-1974).
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. S. Worchel ve W. G. Austin (Ed.), *Psychology of intergroup relations* (ss. 7-24). Chicago: Nelson-Hall.
- Taşçıoğlu, B. (2018). İsrail (1948-1967) ve Türkiye'de (1923-1946) ulus ve devlet inşası: Karşılaştırmalı bir değerlendirme. *İsrailiyat*, 2, (ss. 33-59).
- Tiryaki, S. (2022). Türk basınında göçmen, sığınmacı ve mülteci haberleri üzerine bir inceleme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 15, (ss. 124-156).
- Triandafyllidou, A. (1998). National identity and the 'other'. *Ethnic and Racial Studies*, 21(4), (ss. 593-612).
- Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), (ss. 29-63).
- Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 5(1), (ss. 1-34).
- Turner, J. C. (1987). *Rediscovering the social group: A self categorization theory*. Oxford: Basil Blackwell.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Güncel türkçe sözlük*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi: 28 Aralık 2023).
- Türk, A., Ervüz, C. ve Ervüz, F. (2024). Suriyelilere yönelik tehdit algısının yabancı düşmanlığına (zenofobi) etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), (ss. 167-176).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *İç göç istatistikleri, 2022*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İç-Göç-İstatistikleri-2022-49727> (Erişim tarihi: 28 Aralık 2023).
- UNHCR. (t.y.). *Haklar ve yükümlülükler*. Erişim adresi: <https://help.unhcr.org/turkiye/tr/information-for-syrians/rights-and-obligations/> (Erişim tarihi: 17 Ağustos 2025).
- Uslu, L. (2022). Geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin kültürleşme bağlamında sosyal uyumlarının değerlendirilmesi. *İçtimaiyat*, 6(Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), 229-251.
- Varol, A. (2023). Türk basınında göç ve sığınmacı temsili. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 52, (ss. 92-108).
- Verkuyten, M. (2009). Support for multiculturalism and minority rights: The role of national identification and out-group threat. *Social Justice Research*, 22, (ss. 31-52).
- Verkuyten, M. ve Martinovic, B. (2012). Immigrants' national identification: Meanings, determinants, and consequences. *Social Issues and Policy Review*, 6(1), (ss. 82-112).
- Warner, C., Finchilescu, G. ve Finchelescu, G. (2003). Living with prejudice: Xenophobia and race. *Agenda*, 56, (ss. 36-44).
- Xenowatch. (t.y.). *Total number of xenophobic discrimination incidents in south africa from 1994*. Erişim adresi: <https://www.xenowatch.ac.za> (Erişim tarihi: 13 Haziran 2024).
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). *T.C. Resmî Gazete*, 28615, 11 Nisan 2013.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yangın, E. ve Akfırat, S. (2024). Ev sahibi topluluk kültürleşme ölçeği (ETKÖ) Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin üniversite öğrenci örnekleminde incelenmesi. *The Journal of Social Sciences*, 29(29), (ss. 499-519).
- Yangın, K. (2017). *Suriyeli göçmenlere yönelik kültürleşme stratejilerini etkileyen sosyal psikolojik faktörlerin incelenmesi: Hatay örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yayak, A. (2017). Göçmenlerin ayrımcılık algıları ile özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(3), (ss. 557-576).
- Yıldırım, S. ve Erdoğan, M. M. (2019). Suriyelilere bakış açısının toplumsal uzaklık bağlamında incelenmesi: Sakarya ili örneği. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), (ss. 343-363).

Yiğitoğlu, G. T. ve Vural, B. K. (2019). Toplumun sığınmacı bireylerle ilgili sosyal mesafe ve kaygı durumlarının belirlenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), (ss. 1941-1969).

EKLER

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bölüm 1/8

Antalya'da Yaşayan Halkın Göçmenlere Yönelik Algılarının Sosyal Psikolojik Değişkenler Açısından İncelenmesi

B I U ↺ ✕

Bu araştırma Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kübra Güneş'in (Danışmanı, Doç. Dr. Ayça Özen Çıplak) yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Sizi "Antalya'da Yaşayan Halkın Göçmenlere Yönelik Algılarının Sosyal Psikolojik Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Antalya'da yaşayan halkın göçmenlere yönelik belli değişkenler açısından algısını ölçmektir. Araştırmada sizden yaklaşık 15 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda yaklaşık 300 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen bütün soruları eksiksiz ve size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak sorulara verdiğiniz cevaplara ait verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Çalışmaya katkı bulunması halinde katılımcılar üzerinde herhangi bir risk öngörülmemektedir.

Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız kubraa.gunes397@gmail.com e-posta adresine ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Çalışmaya katılım sağlayan 4 kişiye Hepsiburada sitesinde geçerli 250 TL'lik Dijital Hediye Kartı hediye edilecektir.

Çalışmaya sağlayacağınız katkı için teşekkür ederim.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı açıklama araştırmacı Kübra Güneş tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

- ☐ Evet, kabul ediyorum.
- ☐ Hayır, kabul etmiyorum.

Demografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz nedir? *

☐ Kadın

☐ Erkek

Yaş aralığınız nedir? *

☐ 0-17

☐ 18-24

☐ 25-34

☐ 35-44

☐ 45-54

☐ 65 ve üstü

Eğitim durumunuz nedir? *

☐ Tahsilsiz

☐ İlkokul mezunu

☐ Lise Mezunu

☐ Üniversite

☐ Yüksek Lisans

Şu anki iş durumunuz nedir? *

- ☐ Tam zamanlı istihdam
- ☐ Yarı zamanlı istihdam
- ☐ İşsiz
- ☐ Serbest meslek
- ☐ Ev hanımı
- ☐ Öğrenci
- ☐ Emekli

İçinde yaşadığınız topluma kıyasla, kendi gelir seviyenizi nerede görüyorsunuz?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
En düşük	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	En yüksek

Medeni durumunuz nedir?

- ☐ Romantik ilişkim yok
- ☐ Romantik ilişkim var
- ☐ Sözlü/Nişanlı
- ☐ Evli
- ☐ Boşanmış
- ☐ Eşi vefat etmiş

Şu an yaşadığınız şehir (Lütfen yazınız):

Kısa yanıt metni

Kaç yıldır Antalya'da yaşıyorsunuz?

Kısa yanıt metni

Yaşamınızın çoğunu nerede geçirdiniz?

- ☐ Büyükşehir
- ☐ İl
- ☐ İlçe
- ☐ Kasaba
- ☐ Köy

TEZDE KULLANILAN ÖLÇEK MADDELERİ

Ev Sahibi Topluluk Kültürleşme Ölçek Maddeleri

1(Kesinlikle katılmıyorum)-5(Kesinlikle katılıyorum) arasında puan vererek işaretleyiniz.		Suriyeli Göçmenler					Ukraynalı Göçmenler				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Göçmenlerin bizim kültürümüze uyum sağlayabilmeleri için kendi öz kültürlerinden vazgeçmeleri gerekmektedir.										
2	Göçmenler hem getirdikleri miras kültürü sürdürmelidirler hem de bizim kültürlerimizi benimsemelidirler.										
3	Göçmenler kendi öz kültürlerini bizim kültürümüzle karıştırmadıkları müddetçe sürdürebilirler.										
4	Göçmenler ne kendi öz kültürlerini sürdürmelidir ne de bizim kültürümüzü benimsemelidir, çünkü her hâlükârda Türkiye’de çok daha az sayıda göçmen olmalıdır.										
5	Göçmenlerin kendi getirdikleri kültürü sürdürmeleri ya da bizim kültürümüzü benimsemeleri bir fark yaratmaz; çünkü her birey kendi seçtiği kültürü benimsemekte özgürdür.										
6	Göçmenlerin kültürüyle gerçekten bütünleşmek için kendi kültürümüzün bazı yönlerini değiştirmeliyiz.										
7	Göçmenlerin kendi değerlerini sürdürmeleri ya da bizim kültürümüzü benimsemeleri bir fark yaratmaz; çünkü her birey kendi seçtiği değerleri benimsemekte özgürdür.										
8	Göçmenler kendi değerlerini bizim değerlerimizle karıştırmadıkları müddetçe sürdürebilirler.										
9	Göçmenler hem kendi değerlerini sürdürmelidirler hem de bizim değerlerimizi benimsemelidirler.										
10	Göçmenlerin bizim değerlerimize uyum sağlayabilmeleri için kendi öz değerlerinden vazgeçmeleri gerekmektedir.										
11	Göçmenler ne kendi değerlerini sürdürmelidir ne de bizim değerlerimizi benimsemelidir, çünkü her hâlükârda Türkiye’de çok daha az sayıda göçmen olmalıdır.										
12	Göçmenlerin değerleriyle gerçekten bütünleşmek için kendi değerlerimizin bazı yönlerini değiştirmeliyiz.										
13	Göçmenler kendi geleneklerini bizim geleneklerimizle karıştırmadıkları müddetçe sürdürebilirler.										

14	Göçmenlerin gelenekleriyle gerçekten bütünleşmek için kendi geleneklerimizin bazı yönlerini değiştirmeliyiz.												
15	Göçmenler hem kendi geleneklerini sürdürmelidirler hem de bizim geleneklerimizi benimsemelidirler.												
16	Göçmenlerin kendi gelenekleri sürdürmeleri ya da bizim geleneklerimizi benimsemeleri bir fark yaratmaz; çünkü her birey kendi seçtiği gelenekleri benimsemekte özgürdür.												
17	Göçmenlerin bizim geleneklerimize uyum sağlayabilmeleri için kendi geleneklerinden vazgeçmeleri gerekmektedir.												
18	Göçmenler ne kendi geleneklerini sürdürmelidir ne de bizim geleneklerimizi benimsemelidir, çünkü her halükârda Türkiye’de çok daha az sayıda göçmen olmalıdır.												

Bogardus Sosyal Mesafe Ölçeği

1(Kesinlikle katılmıyorum)-5(Kesinlikle katılıyorum) arasında puan vererek işaretleyiniz.	Suriyeli Göçmenler					Ukraynalı Göçmenler				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
ÖYP5. Göçmen biriyle oğlumu evlendirebilirim.										
ÖYP6. Göçmen biriyle kızımı evlendirebilirim.										
ÖYP4. Göçmen biriyle evlenebilirim.										
ÖYP3. Göçmenleri evimde misafir edebilirim.										
ÖYP2. Göçmenler üniversitede aldıkları eğitimden sonra ülkemizde devlet memuru olabilirler.										
ÖYP1. Göçmenlere Türkiye tarafından vatandaşlık hakkı tanınabilir.										
SYP4. Göçmen öğrenciler okulumuza misafir öğrenci olarak gelebilir.										
SYP6. Göçmenler öğrencim olabilir.										
SYP5. Göçmenler meslektaşım olabilir.										
SYP2. Göçmenler ülkemize sığınabilir.										
SYP8. Göçmenler ülkemiz vatandaşıyla resmî nikâhla evlenebilirler.										
SYP3. Göçmenler komşum olabilir.										
Not: ÖYP: Özel yaşamı paylaşma; SYP: Sosyal yaşamı paylaşma										

Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeği

1(Kesinlikle katılmıyorum)-5(Kesinlikle katılıyorum) arasında puan vererek işaretleyiniz.		Suriyeli Göçmenler					Ukraynalı Göçmenler				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Bu ülkedeki göç/göçmenlik kontrolden çıkmaktadır.										
2	Sınırlar, göçmenlerin bu ülkeye girmesini önlemek için daha güvenli hâle getirilmelidir.										
3	Göçmenler suçlarda artışa neden olmaktadır.										
4	Göçmenler burada yaşayan insanların işlerini almaktadırlar.										
5	Göçmenlerle etkileşim kurmak beni tedirgin eder.										
6	Göçmenlerin olağandışı hastalıklar yayabileceğinden endişe ederim.										
7	Savaş ya da siyasi gerginlik durumunda göçmenlerin kök ülkelerine sadık kalacaklarından korkarım.										
8	Göçmenlerin kriz zamanlarında ülkemi destekleyeceğine inanırım. *										
9	Gittikçe artan göçlerle, hayatımın kötüleşeceğinden korkarım.										
10	Göçmenlerin bu ülkeye öncelikle ilgi göstereceklerinden şüphe ederim.										
11	Göç arttıkça kendi kültürümüzün kaybolacağından korkarım.										

*Ters madde

Ulusal Özdeşleşme Ölçek Maddeleri

1(Kesinlikle katılmıyorum)-5(Kesinlikle katılıyorum) arasında puan vererek işaretleyiniz.		1	2	3	4	5
1	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak benim için çok önemlidir.					
2	Diğer Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla aramda güçlü bağlar hissediyorum.					
3	Kendimi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak görüyorum.					
4	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan biri Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını eleştirdiğinde kişisel olarak kendimi eleştirilmiş hissediyorum.					

Göçmenlere Yönelik Olumsuz Tutumun Geliştirilmesi ve Ön Onaylanması Ölçeği

1(Kesinlikle katılmıyorum)-5(Kesinlikle katılıyorum) arasında puan vererek işaretleyiniz.		Suriyeli Göçmenler					Ukraynalı Göçmenler				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Göçmenlere yerli vatandaşlarla aynı haklar verilmelidir.										
2	Göçmenlerin kendi ülkelerinden ayrılmaları için geçerli sebepleri yoktur.										
3	Büyük gruplar halindeki göçmenler tehlikelidir.										
4	Göçmenler kendi ülkelerinin sorunlarını Türkiye'ye getiriyorlar.										
5	Göçmenler Türk vergi mükellefleri üzerinde bir yüküdür.										
6	İnsanların Türkiye'ye göç etmesine izin vermek kötü bir fikirdir.										
7	Göçmenler asla kendi ülkesine dönmek istemiyorlar.										
8	Göçmenlerin kültürü(leri) Türk kültürünü zayıflatırlar.										
9	Göçmenler ulusal güvenlik için tehdit oluştururlar.										
10	Göçmenler Türkler kadar akıllı değiller.										
11	Göçmenler vatandaşlarla karşılaştırıldığında ayrıcalıklı muamele görüyorlar.										
12	Türkiye de çok fazla göçmen yaşamaktadır.										

Tehdit Algısı Ölçek Maddeleri

1(Kesinlikle katılmıyorum)-5(Kesinlikle katılıyorum) arasında puan vererek işaretleyiniz.		Suriyeli Göçmenler					Ukraynalı Göçmenler				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Çok sayıda göçmen çocuğun gittiği okullarda eğitim kalitesi düşmektedir.										
2	Göçmenler devletin sosyal hizmet olanaklarını (sağlık, eğitim, barınma vs.) suistimal etmektedir.										
3	Göçmenlerin varlığı ülkedeki işsizlik oranını artırmaktadır.										
4	Göçmenler ülkemizdeki kültürel hayatı zenginleştirmektedir.										
5	Göçmenlerin dini uygulamaları bizim yaşam tarzımızı tehdit etmektedir.										